

TIMIȘOARA

Sediul consiliului local: Timișoara, Bd. C.D. Loga nr. 1, telefon 0256/408300, fax 0256/490635;

Adresă pagină internet:
<http://www.primariatm.ro>

Coordonate:

45°44' 58" lat. N;
21°13' 38" long. E;

Repere istorice:

sec. al II-lea e.n. - se presupune că în apropierea Timișoarei de azi se găsea localitatea **Zurobara** (sau **Zambara**), redată aproximativ pe harta lui **Claudiu Ptolemeu**, ipoteză neconfirmată arheologic;

1266 - regele Ștefan al V-lea al Ungariei dăruiește contelui **Parabuch**, printre alte domenii, pământul numit Rety al **cetății Tymes**, care se află în **comitatul Tymes**, aceasta putând fi considerată prima atestare oficială a Timișoarei;

-jumătate din pământul așezării Rety (Bobda) a aparținut nobililor din **cetatea Tymes**;
1315 - este amintit satul (villa) **Themeswar**; a nu se confunda cu cetatea (var) Timișoarei;

1316-1325 - castrul Timișoarei devine reședința regelui **Carol Robert de Anjou**, care va construi aici un castel de cărămidă;

-din castelul de la Timișoara pleacă regele Carol Robert în expediția împotriva voievodului **Basarab I** al Țării Românești, cel care îl va înfrânge la Posada;

1397 - la Timișoara, în prezența regelui **Sigismund de Luxemburg**, se deschide **Dieta Generală a Ungariei**;

-Sigismund stă o vreme la Timișoara, fiind în conflict cu nobilimea maghiară;

1404-1426 - demnitatea de comite de Timiș este ocupată de **Filippo Scolari**, zis Pipo Spano, un propagator al renaștismului;

1441-1446 - comite și conte de Timiș este **lancu (loan) de Hunedoara**, perioadă în care cetatea Timișoarei este consolidată și modernizată;

1453 - s-a născut **Pelbart de Timișoara**, singurul autor al unui incunabul (carte veche, tipărită înainte de 1.12.1500) născut de pe teritoriul de azi al României (d. 22.01.1504);

1474 -Timișoara este amintită pentru prima dată ca urbe, în diplome și în documente;
1478-1494 - comite de Timiș și căpitan de Timișoara este **Pavel Chinezu**;

-numeroși români și sârbi care fug din calea otomanilor se așază în cetate și în jurul acesteia, iar Timișoara se extinde și în su-prafață;

1510 - ciuma face multe victime în oraș;

1514 - cetatea Timișoarei este asediată de țărani răsculați ai lui **Gheorghe Doja**;

27.07.1552 - Timișoara e cucerită de otomani, iar orașul devine capitală de beylerbe-lik condus de un beglerbeg;

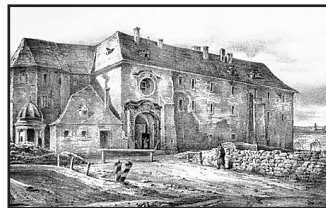
-primul comandant otoman al Timișoare este **Kasim pașa** (zis Gazi Kasim pașa), fost beglerbeg al Budei;

-la Timișoara își aveau sediul muftiul (capul justiției) și chasinedarul (vistiernicul);

-din descrierile anumitor călători reiese că în acea vreme Timișoara era un oraș (oppidum) mare și plăcut și că juca un rol impor-

CASTELUL

La începutul secolului al XIV-lea, regele maghiar Carol Robert de Anjou (Carol I) își stabilește reședința la Timișoara. O seamă de meșteri itali-

eni vor contribui la ridicarea castelului regal. După aproape un secol și jumătate, clădirea avea să fie reconstruită de către lancu (loan) de Hunedoara, între anii 1443 și 1447. De-a lungul vremii, castelul a fost, în repetate rânduri, distrus și apoi refăcut. Forma sa inițială a rămas până în zilele noastre, iar fațada își păstrează aspectul actual din anul 1856. Până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, fostul castel regal a funcționat ca și cazarmă. După aceea, impresionanta clădire medievală a devenit Muzeul Banatului, destinație păstrată până astăzi. Muzeul se află în prezent într-o reabilitare majoră.

TIMIȘOARA

tant în controlul militar aplicat de către otomani Transilvaniei;

-după introducerea administrației otomane, când sunt înlăturate anumite privilegii de clasă, din Timișoara, din Banat, dispăre nobilimea maghiară, care se refugiază în Ungaria și Ardeal și care, așa cum spune **Ioan Stoia Udrea** în „Ghidul Banatului” din 1936, „se irosește în vreme”;

1596 - are loc încercarea eșuată a principelui Transilvaniei, **Sigismund de Báthory**, de a cuceri Timișoara;

1660 -Timișoara e vizitată de istoricul și geograful otoman **Evlia Celebi**;

-orașul era format din „**Cetate**” și zece mahalale, avea 1 500 de case construite din lemn și acoperite cu șindrilă, cu coșuri din cărămidă, patru geamii, patru mănăstiri, șapte școli pentru copii, o școală superioară (medreșe), patru băi, 400 de dughene, străzile erau pavate cu scânduri, iar garnizoana număra 10 000 de soldați;

12.10.1716 - prințul **Eugen de Savoia** și trupele Casei de Habsburg cuceresc orașul, iar garnizoana otomană capitulează și se retrage în sudul Dunării;

- Banatul este organizat ca o provincie personală a coroanei („**Kronland**”) având capitala la Timișoara și fiind controlată în mod direct de Camera Aulică de la Viena;

- feldmareșalul Hamilton fortifică orașul;

1716-1734 - conducător militar și civil al Banatului este contele **Claudius Florimund Mercy**;

-societățile comerciale bogate, atestate documentar imediat după ocupația habsburgilor ca fiind ale băștinașilor, sunt desființate;

-din numeroasele turme de oi, cirezi de vite și livezi de pomi aparținând românilor, după 50 de ani nu mai rămâne decât amintirea acestora;

-sub conducerea guvernatorului Florimund Mercy se elaborează un plan de sistematizare a orașului, care a inclus trama stradală, existentă și azi în zona centrală, canalizarea Timișelului, devenit Bega, aprovizionarea cu

apă potabilă și canale pentru evacuarea apelor uzate;

1718 - este pusă în funcțiune Fabrica de bere (la început, doar un atelier - fierbătorie - în cartierul Cetate);

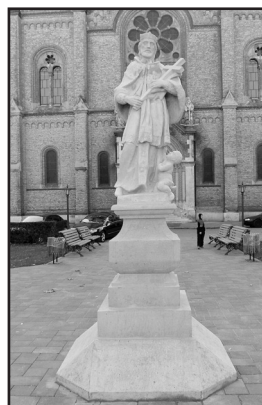
1720 - cronicarul maghiar **Mátyás Bél** consemna că „**în orașul Timișoara nu se vorbea în acea vreme altă limbă decât cea românească**” și că în oraș se aflau doar 52 de familii germane;

-locuitorii sunt organizați, ca și în timpul ocupației otomane, în comunități confessionale, conduse de consilii numite „magistrate”, formate din primari și consilieri. Conducerea comunității „rasciene” (ortodoxe) ajunge în mare parte în mâna sârbilor, românii fiind împiedicați în încercarea lor de a deține funcții în comunitate;

1722 - începe colonizarea germanilor în Banat, în mai multe „valuri”, iar coloniștii

IOAN NEPOMUK

Cea mai veche statuie din regiune este considerată cea care îl reprezintă pe **Sfântul Ioan Nepomuk** ținând în brațe o cruce. Amplasată în Piața Libertății, în fața Cazinoului Militar de azi în anul 1720, statuia a fost mutată în anul 1752 în zona Liceului „Carmen Sylva”. Cinci ani mai târziu, statuia este așezată lângă Podul Decebal, apoi (în anul 1908) pe locul Ștrandului Termal de astăzi, lângă fostele grădinării și, în final, în curtea bisericii romano-catolice din Iosefin, la intersecția Bulevardului Regele Carol I cu strada Constantin Brâncoveanu (1932). Autorul statuii vechi de aproape 300 de ani a rămas anonim. Planul de restaurare a statuii Sfântului Ioan Nepomuk (fața sfântului era distrusă, iar îngerul decapitat) a fost finalizat în anul 2013 de restauratorul **Ion Oprescu**, cel care s-a ocupat și de reabilitarea monumentului Sfintei Treimi din Piața Unirii și al grupului statuar din Piața Libertății. Statuia restaurată a fost amplasată în fața bisericii romano-catolice „Milenium” din cartierul Fabric.

germani (numiți mult mai târziu „șvabi”) vor forma în deceniul al IV-lea al secolului al XVIII-lea majoritatea populației în Timișoara, deoarece habsburgii au preferat la început popularea orașului cu elemente nemaghiare, pentru a se evita eventualele

TIMIȘOARA

mișcări ale ungarilor împotriva autorităților habsburgice, însă începând cu anul 1730 se permite din nou așezarea în oraș a catolicilor maghiari;

1723-1756 - se construiește în sistem „Vauban” (**Vauban Sebastian**, mareșal al Franței) noua cetate de cărămidă, bastionul nord-estic, din care unele fragmente s-au păstrat până în zilele noastre, contele **Flori-mund Mercy** fiind cel care a propus Vienei un proiect întocmit de maeștri topografi și constructori din Timișoara, document numit „**Regulament de construcții pentru orașul și cetatea Timișoara**”, cea mai importantă sistematizare din secolul al XVIII-lea petrecută pe teritoriul Banatului;

16.05.1727 - Sfântul **Ioan de Nepomuk** a fost ales protector al Banatului, iar ziua de 16 mai a fiecărui an a fost declarată zi de sărbătoare;

1728 - începe săparea și regularizarea canalului Bega (transformarea lui în arteră fluvială navigabilă încheindu-se în anul **1771**);

1729 - se termină construcția Cazarmii Ardelene, unde va fi și reședința comandantului Corpului 7 armată, edificiu care a fost demolat între anii 1961–1965;

24.12.1731 - sub primarul **Peter Solderer** se pune piatra de temelie a primăriei germane, pe locul vechilor băi turcești (clădire numită și azi **Primăria Veche**);

1736-1754 - se construiește Domul romano-catolic din Piața Unirii;

1737 - se pune piatra de temelie a Spitalului Mizericordienilor;

-se zidesc clădiri din cărămidă arsă care dau un aspect nou orașului, deși populația locuia tot în cocioabe, iar funcționarii, faimoșii „**beamteri**”, trăiau în case mici, scunde și igrasioase;

1738-1739 - o mare molimă de ciumă face ca o șesime din locuitorii orașului să piară; -în memoria victimelor e înălțat în Piața Domului romano-catolic (azi, **Piața Unirii**) Monumentul Sfintei Treimi;

1734-1754 - se construiește Palatul episcopal romano-catolic;

1744 - se termină construcția spitalului municipal;

1748 - se zidește catedrala ortodoxă (azi,

POMUL BRESLELOR

Conform unei vechi tradiții, proprietarii locuințelor din Timișoara obișnuiau în secolul al XIX-lea să-și individualizeze casa printr-un simbol fixat în dreptul intrării: „**semn de casă**”. La fel s-a întâmplat cu negustorul aromân Trandafir, care a cumpărat în anul 1827 clădirea aflată la intersecția străzilor Proclamația de la Timișoara și Francesco Grisellini. Însemnul ales pentru a scoate în evidență casa a fost un copac de fier, comandat de la Viena și fixat într-o nișă de la parterul locuinței. De atunci și până acum, „**pomul breslelor**” s-a impus drept unul dintre simbolurile cele mai cunoscute ale orașului. Originalul se află în sala de istorie modernă și contemporană a Muzeului Banatului, iar copia sa expusă stradal a fost realizată de restauratorul timișorean **Adrian Fota**.

sârbă) din Piața Unirii;

1753 - a fost organizată prima stagiune teatrală permanentă din Imperiul Habsburgic (a treia după Viena și Budapesta);

1754 - începe construcția reședinței guvernamentale (**Palatul Baroc**, restaurat în anul 2007, aflat în Piața Unirii);

-se construiesc: Poarta Belgradului (dezafectată în 1745), Poarta Petrovaradinului (cartierul Iosefin), Poarta Ardeleană (spre cartierul Fabric), Poarta Vienei (cartierul Mehala), ultimele două demolate în 1891;

1758 - se înființează școala ortodoxă românească;

1760 - Timișoara este primul oraș al monarhiei habsburgice cu străzile iluminate cu lămpi;

1761 - se termină construcția primăriei magistratului rascian-iliric (sârb);

1762 - în cartierul Cetate se ridică prima sinagogă a comunității evreiești;

1762-1763 - a doua mare molimă de ciumă;

1767 - orașul este vizitat de **Ioșif al II-lea**,

fiul împărătesei **Maria Theresia**;

1770 - Timișoara numără **10 000 de locuitori**, abia un sfert din populația orașului din

timpul stăpânirii otomane;

1771 - este editat „**Temeswarer Nachrichten**”, primul ziar de pe teritoriul României de azi și, totodată, primul ziar german din

sud-estul Europei;

1773 - **Ioșif al II-lea**, fiul **Mariae Theresia**, se află din nou la Timișoara;

TIMIȘOARA

1774 - J.J. Ehrler, în capitolul „**Despre mărirea Banatului și locuitorii acestuia**” din lucrarea „**Banatul - de la origini până acum**” (1774), amintește orașul Timișoara, alături de orașul Vinga și de două târguri: Becicherecul Mare și Kikinda;

1775 - se înființează Școala Normală de Băieți;

1778-1779 - Banatul (trei comitate) este re-încorporat Ungariei, iar Timișoara redevine reședința comitatului Timiș;

1780 - apare lucrarea „**Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des Temeswarer Banats**”, de Francesco Griselini, prima monografie despre ținuturile dintre Mureș și Dunăre;

21.12.1781 - **Iosif al II-lea** semnează diploma de ridicare a Timișoarei la rangul de **Oraș liber regesc**;

1782 - este deschis gimnaziul piariștilor, mutat din comuna Sântana (județul Arad) la Timișoara, unde va activa până în anul 1948;

1784 - în cartierul Fabric funcționează o școală ilirică, despărțită în 1825 în școala românească și sârbească;

1787 - se înființează prima librărie din oraș;

1790 - Timișoara are autonomie economică și poate fi reprezentată în Dieta de la Buda, având drept de vot;

1794 - clădirea fostei primării rasciene este transformată în teatru;

1806 - are loc fondarea seminarului teologic romano-catolic (desființat în anul 1950);

18 aprilie 1806 - s-a născut la Timișoara **Pavel Vasici Ungureanu**, medic și scriitor membru titular al Academiei Române, întemeietorul primei reviste de medici-nă din

Transilvania, „Higiena și școala”, autor de manuale de igienă și dietetică;

1807 - orașul este vizitat de împăratul **Francisc I de Habsburg** și de arhiducele Carol, care au fost cazați la hanul (hotelul) „La Trompetistul”;

1808 - se organizează Miliția civică;

22 mai 1807 - s-a născut **Carl Broky** (Karl Brocky sau Carlo Brocchi), pictor al Curții Regale Britanice și al reginei Victoria, primul străin primit în Royal Academy (d. 8.07.1859);

1815 - tipograful **Joseph Klapka**, primarul de mai târziu al orașului Timișoara, înființează prima bibliotecă publică de împrumut din Timișoara, din Imperiul Habsburgic, din regatul Ungariei și Țările Românești;

1819 - se administrează pentru prima dată în Europa Centrală vaccinul antivariolic;

21 iulie 1819 - s-a născut **Marius Claudiu Babeș**, avocat, poet, romancier, premiat în 1857 cu Premiul „Donna” al Academiei Franceze (d.15.08.1891);

20 aprilie 1821 - s-a născut **Leonard Negri**, jurist, actor la teatrul „Palais Royal din Paris și la Burgtheater din Viena, regizor (d. 26.10.1890);

1826 - s-a născut **Tiberiu Pop Timișian**, publicist, poet și prozator (d.1886);

PRIMĂRIA VECHĂ

Clădirea situată în Piața Libertății și numită „Primăria Veche” a găzduit între anii 1737 și 1949 Consiliul Orașenesc al Timișoarei. „Primăria Veche” a fost ridicată pe locul unei vechi băi turcești (o inscripție în limba turcă se păstrează și azi pe un perete exterior al Primăriei (foto, dreapta). A fost restaurată în anii 1782 și 1935. În fața fostei Primării se află monumentul Sfintei Fecioare Maria și al Sfântului Nepomuk, sculptat la Viena, la scurt timp după epidemia de ciumă care a lovit Timișoara. Instalată inițial în zona în care se află acum hotelul „Continental”, statuia a fost demontată în 1752 pentru a fi dusă în locul în care se găsește acum. În anul 1994, artistul timișorean **Ioan Oprescu** a

restaurat monumentul, ca urmare a unei inițiative laudabile a Asociației Șvabilor Bănățeni din Germania.

16.09. 1782 - are loc proclamarea solemnă, oficială, a Timișoarei ca Oraș regal liber;

TIMIȘOARA

1831 - se pune piatra de temelie a bisericii evanghelice unite;

1831-1832 - holera face victime în oraș: au loc 1 361 de decese;

martie 1837 - s-a născut **George Ardelean**, avocat, gazetar, istoric, juristconsult al municipiului Timișoara, (d.10.01.1909);

1844-1858 - primar al Timișoarei este scriitorul și istoricul **Johann Nepomuk Preyer**;

1846 - se înființează primul institut de învățământ superior (facultatea de drept) de către episcopul romano-catolic **József Lonovics**;

1846 (noiembrie) - compozitorul și pianistul **Franz Liszt** susține trei concerte în sala Teatrului;

1847 - concertează la Timișoara, în curtea Fabricii de Bere, **Johann Strauss-fiul**, acesta fiind primul său concert susținut în

HARTA
DE
PIATRĂ

În Piața Unirii, la intrarea dinspre strada Mercy, meșterii pietrari au așezat în pavaj o piatră de macadam deosebită de celelalte. În piatra de dimensiunea a trei dale obișnuite, a fost cioplită harta Cetății Timișoarei, în stil Vauban, cu nouă colțuri, după aspectul pe care-l avea orașul în secolul al XVIII-lea.

afara Vienei;

-la Timișoara se realizează prima operație cu anestezie cu eter de pe teritoriul de azi al

României: medicii chirurghi **Mathyus Musil** și **Joseph Siehs** au confecționat la 5 februarie 1847 un aparat de inhalat eter, inspirat din schițele apărute în revista "London Illustrate Gazette".

18.03.1848 - au loc adunări revoluționare în curtea și în fața primăriei, iar Pieței de Paradă i se atribuie numele de Piața Libertății;

1848 - la Timișoara se construiește cea mai mare fabrică de țigărete din România;

26.04-8.08.1849 - cetatea Timișoarei este asediată de trupele revoluționarilor unguri;

03.05.1849 - Generalul armatei maghiare **Josef Bem** îl avansează la gradul de maior pe poetul **Petői Sándor** în tabăra din satul Freidorf de lângă Timișoara, acolo unde azi se află un monument închinat poetului revoluționar maghiar;

09.08.1849 - armata revoluționară maghiară e învinsă între Sănandrei și Becicherecu Mic, iar generalul austriac **Julius Haynau** intră victorios în Timișoara;

1849-1860 - Timișoara este capitala Voivodinei Sârbești și a Banatului Timișan, regiune nou creată, care cuprindea Banatul, Bacica, Sirmiu, limba oficială devenind germana și nu sârba, așa cum și-au dorit liderii sârbi;

BASTIONUL THERESIAN

Destinația inițială a impresionantului sistem de apărare a cetății Timișoarei de la începutul secolului al XVIII-lea, după ocuparea orașului de habsburgi, a fost aceea de depozit de provizii pentru armata imperială. Bastionul avea o ținută masivă, fiind construit în stil baroc. Se întindea pe mai multe străzi ale orașului, așa cum o arată și ceea ce a mai rămas până azi din construcția botezată „**Bastionul Maria Theresia**”. În clădire, la parter, și-a avut reședința Episcopia Catolică, iar la etaj au funcționat cabinetele percepției și birourile inginerilor primăriei. În anii 1970-1971, autoritățile comuniste au vrut să dărâme Bastionul și să construiască un complex de blocuri. Arhitecții s-au opus, ba chiar se reușește reamenajarea complexului arhitectonic: la etaj sunt expuse colecții de etnografie bănățeană, iar la parter un muzeu tehnic, colecțiile de carte veche și diferite spații expoziționale. Bastionul a fost reamenajat și consolidat, cu fonduri europene și locale devenind din primăvara anului 2011 una dintre atracțiile turistice ale Capitalei Banatului.

TIMIȘOARA

1850 - populația Timișoarei crește foarte încet: atinge abia 17 669 de locuitori, cu aproape 5 000 mai puțin decât avea Aradul și tot atât cât Vârșețul, care la ocuparea Banatului de către austrieci avea doar 70 de case;

- în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după construirea de căi ferate, Timișoara devine unul dintre cele mai importante noduri de cale ferată din imperiu;

16.06.1852 - Timișoara este vizitată pentru prima dată de împăratul **Franz Iosef**;

1853 - se editează prima monografie a orașului, intitulată „**Monographie der königlichen Freistadt Temeswar**” (Monografia orașului liber crăiesc Timișoara), scrisă de primarul **Johann N. Preyer**;

24.04.1854 - se inaugurează serviciul telegrafic;

1855-1860 - se zidește Palatul Dicasterial, ca sediu pentru guvernul **Voivodinei Sârbești și Banatului Timișan**, doar că atunci când a fost terminat s-a desființat și Voivodina (27.12.1860);

1857 - este dată în folosință calea ferată Seghedin-Timișoara;

01.10.1857 - Timișoara devine primul oraș de pe teritoriul de azi al României care introduce iluminatul public cu gaz aerian;

1860 - Banatul este atașat Ungariei;

1862-1864 - episcopul **Andrei Șaguna** (cel care va fi sanctificat în anul 2011), sprijinit de Andrei Mocioni și Vicențiu Babeș, reușește despărțirea ierarhică bisericească de cea sârbească;

1863-1865 - se zidește în stil maur Sinagoga din cartierul Cetate, situată pe actuala stradă Mărășești;

1866 (7-8.03.) - în drumul său spre exil, domnitorul **Alexandru Ioan Cuza** se oprește la Timișoara, înnoptând la hotelul „La Trompetistul”;

1867 - profesorul german **Franz Xaver Eckert**, din Freiburg, descrie Timișoara drept un oraș nu

prea mare, dar bine fortificat, cu lume bună, muzică militară, grădină englezească (amenajată de guvernatorul Coronini), bere gustoasă Steinbeck, băi publice, cu maniere

libertine, hanul „Zum Trompeter” cu bucătărie fină și vin splendid;

1867 - începe colonizarea organizată a Timișoarei cu populație maghiară, administrația și economia dezvoltându-se însă în continuare sub tutela austriacă;

1868 - are loc primul turneu al trupei de teatru condusă de **Mihail Pascaly**, al cărei suflor era poetul **Mihai Eminescu**;

07.02.1869 - nemulțumiți de alipirea Banatului la Ungaria, românii bănățeni convoacă Conferința Națională a Românilor din Ungaria, unde se hotărăște crearea **Partidului Național din Banat și Ungaria**, condus de **Alexandru Mocioni**;

1869 - se pune în funcțiune tramvaiul tractat de cai, lungimea liniei fiind de 6,6 km;

1870 - se înființează Liceul Real (azi, Liceul german „Nikolaus Lenau”);

21.10.1871 - se înființează Societatea Filarmonică din Timișoara;

1872-1875 - se construiește clădirea teatrului nou, azi Teatrul Național „Mihai Eminescu”;

01.05.1872 - primul cotidian editat în limba maghiară este publicația „**Temesi Lapok**”;

„Zum Trompeter”

La colțul străzilor Eugeniu de Savoya și Augustin Pacha se înalță o clădire ridicată în anul 1747. După cinci ani, aceasta se transformă în hotelul cu un etaj „Zum Trompeter” („Trombitas” - „La Trompetistul”), din inițiativa familiei **Seltmann**. Următorii proprietari (familia **Jenő**) au înlocuit grajdurile hotelului cu o grădină de iarnă, adăugând apoi un etaj și turnul. Un nou corp al clădirii este construit în 1898, iar „La Trompetistul” primește numele „Hungaria”. Unul dintre cei mai de seamă oaspeți ai hotelului a fost **Alexandru Ioan Cuza**. El și-a petrecut aici ultimele zile (7-8 martie 1866) pe pământ românesc, înainte de a pleca în exil. Alte personalități care au trecut pragul „Trompetistului” au fost împăratul **Francisc I** (12-14 mai 1807), **Mihai Eminescu**, împreună cu trupa **Pascaly**, în vara anului 1868, dar și tatăl poetului **Nikolaus Lenau**.

1873 - se înființează „Reuniunea română de lectură din Timișoara”;

1874 - se deschide stația meteorologică;

1876 - se înființează prima asociație sportivă din oraș: „**Asociația de patinaj**”;

TIMIȘOARA

1876 - se construiește cea de-a doua gară din Timișoara, în cartierul Fabric (Gara de Est);

1879 - încep lucrările de construcție a rețelei telefonice urbane;

15.09.1879 - are loc recitalul susținut la Timișoara de compozitorul și pianistul german **Johannes Brahms**;

1880 - este dată în folosință prima turnătorie de fier din oraș, dar și o fabrică de cărămizi;

1880 - avocatul **Pavel Rotariu** scoate publicația politică a românilor bănățeni cu titlul „**Luminătorul**”;

1881 - se construiește complexul școlar și mănăstirea ordinului de călugărițe romano-catolice „**Notre Dame**” din cartierul Iosefin; -la Timișoara se instalează o modernă rețea telefonică;

1883 - este înființată prima fabrică timișoreană de chibrituri, unsoare de căruță și tehnică chimică;

24.11.1884 - Timișoara este primul oraș din Europa cu străzile iluminate electric (cu 731 de lămpi);

09.03.1885 - primar al orașului Timișoara devine **Carol Telbisz**;

01.10.1885 - se deschide școala particulară pentru surdomuți a lui **Karl Schäffer**;

02.12.1886 - se înființează societatea „**Salvarea**”, prima stație de salvare de pe teritoriul Ungariei și României de azi;

1890 - s-a născut **Pera Kostić**, dirijor și ziarist (d.1957);

19.07.1891 - se deschide Expoziția națională de industrie și agricultură, vizitată și de **Franz Iosef I**. Cu acel prilej au fost organizate 10 pavilioane de prezentare din lemn cu 32 de săli, toa-te ridicate în actualul Parc al Rozelor;

7 octombrie 1892 - s-a născut la Timișoara **Francesco Illy (Fe-rencz Illy)**, inventatorul espressorului de cafea, brevetat în anul 1935 (d.1956);

1893 - se construiește Școala Normală de Băieți, azi liceul „**Jean Louis Calderon**”;

1894 - în Piața Sfântul Gheorghe se deschide, la 15 noiembrie, „**modernul atelier de fotografie Kossak**”;

-maestrul **Josef Kossak** realizează în 1898 fotografia împăratului **Franz Iosef** la Buziaș în timpul unor manevre militare și care îl reprezintă pe împărat primind o jalbă de la

PALATUL BAROC

Construirea clădirii a început în anul 1733, pe un teren pe care funcționa deja Oficiul Minier (oficiul de sare). Clădirea oficiului în formă de L a fost înglobată în aripa vestică noului edificiu. În anul 1735, aici funcționa Casieria Militară. Între anii 1746-47 se fac noi transformări: clădirea avea acum parter și două etaje, cu curte interioară închisă. În anul 1752 clădirea era cunoscută sub numele de Casa Camerală Veche. Din anul 1754, este amenajată ca reședință pentru președintele administrației civile, contele de Vilana Perlas. Aspectul palatului este admirat de Francisco Grisellini în lucrarea sa „Istoria Banatului Timișean”. Palatul Baroc a găzduit, de-a lungul timpului, guvernatorii austrieci ai Banatului și conducerea Comitatului Timiș până în anul 1848. În perioada 1849-1861 aici și-a avut sediul conducerea administrativă a Vojvodinei sârbești și Banatului Timișan, iar între 1861 și 1918, din nou, conducerea Comitatului Timiș. La sfârșitul secolului al XIX-lea, în anii 1885 și 1886, arhitectul **Jacques Klein** transformă Palatul Președintelui (Casa Comitatului), eliminând în mare parte elementele inițiale de decorație barocă.

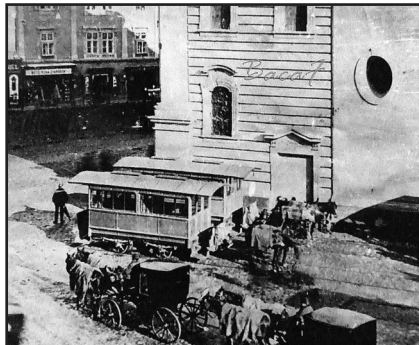
Până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial în Palatul Baroc a funcționat Prefectura Timiș-Torontal. În intervalul 1944-1958 a găzduit comenduirea trupelor sovietice de ocupație. Palatul Baroc a devenit apoi, pentru o perioadă, sediul Institutului Agromonic. În anul 1987, Secția de artă a Muzeului Banatului se mută în aripa de vest a Palatului Baroc din Piața Unirii. După preluarea Muzeului Banatului de către Consiliul Județean Timiș, în anul 2004, Muzeul a suferit restructurări importante. Astfel, de la 1 ianuarie 2006, Secția de artă a Muzeului Banatului s-a transformat în muzeu de sine stătător, Muzeul de Artă (director prof.univ. dr. Marcel Tolcea, găzduit de Palatul Baroc, unul dintre cele mai valoroase monumente istorice ale Timișoarei. De la 1 octombrie 2013, managerul Muzeului este prof.univ.dr. Victor Neumann.

TIMIȘOARA

TRAMVAIUL CU CAI

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea principalele activități economice (industrie și comerț) din Timișoara aveau loc în cartierele Josefîn și Fabrică. Distanța mare dintre aceste două importante zone ale orașului a determinat municipalitatea să găsească modalități de rezolvare eficientă a transportului în comun. Astfel, în 3 noiembrie 1867 se înființează Societatea de tramvaie cu cai. Construirea liniei va începe în anul 1868 și va fi terminată la 8 iulie 1868. Timișoara devine primul oraș din România și al zecelea oraș din Europa care folosea acest mijloc de transport (primul a fost Parisul, la anul 1854). Linia inițială avea aproape doi kilometri și lega Piața Sfântul Gheorghe din cartierul Cetate de Piața Traian (cartierul Fabric).

Pentru a lega mai rapid cartierul Elisabetin de cartierul Cetate s-a decis de către Primărie folosirea tramvaiului cu tracțiune electrică, după modelul celui deja aflat în exploatare la Berlin (din anul 1881). Ca atare, la 27 iulie 1889 Timișoara devine al doilea oraș din România (după București) care introduce tramvaiul electric. Din anul 1922 producerea vagoanelor se face la Timișoara, iar respectarea orarului de circulație al tramvaielor electrice era apreciată de călători. În prezent, transportul public din Timișoara este asigurat de o rețea de linii de tramvai cu o lungime de peste 145 de kilometri.

un băiat de țaran din localitate;
1894 - se forează fântâna cu apă minerală din Piața Domului, azi Piața Unirii, după ce în anul 1890 expertul în foraje **Seidl Gyula** realizase în Piață un foraj de 406 metri;

1895 - prima stradă asfaltată de pe teritoriul de azi al României a fost realizată la Timișoara;

-la Timișoara se asistă la prima transmisiune de la distanță a unui concert din România, realizată prin fir telefonic;

1896 - se pune piatra de temelie a bisericii „Millenium” din cartierul Fabric;

-se construiește Institutul de surdomuți;

1897 - 1899 este construit edificiul „Gării Mari” (Josefstadter Bahnhof), în stil neoclasic, gară numită în perioada interbelică și până la 1947 gara „**Domnița Elena**”;

01.01.1897 - în sala „Redout” din Cetate și în Sala „Curtea Fabricii” din cartierul Fabric se prezintă primele spectacole de film;

03.10.1897 - este inaugurată clădirea Gimnaziului Superior de Stat (Liceul de băieți, în prezent Liceul Teoretic „C.D. Loga”);

1897-1898 - poetul **Ady Endre** este copist

la tribunalul din Timișoara și locuiește într-o casă de pe actuala stradă Ion Ghica, la numărul 12, în Iosefin;

6 iunie 1899 - s-a născut **Franz Liebhard**, scriitor de limbă germană (d.18.12.1989)

24.07.1899 - se pune în circulație tramvaiul electric, care unește cartierul Fabric cu Cetate și Iosefin;

1900 - începe construirea Palatului Societății de Hidroameliorări Timiș-Bega (terminat în 1902);

15.10.1900 - se inaugurează Școala Superioară de Arte și Meserii;

1902 - calea ferată spre Lugoj se mută pe actualul traseu;

-se constituie primul club de fotbal timișorean, cu 30 de membri fondatori;

-se înființează Spitalul de copii, omul de afaceri **Anton Sailer** donând 50 000 de coroane, jumătate din suma necesară construirii clinicii;

1902-1903 - se zidește clădirea Liceului de Stat de Fete, viitoarea școală „**Carmen Sylva**”;

1903 - pastor reformat și poet maghiar,

TIMIȘOARA

Michael Szabolcska întemeiază Corul Maghiar, astăzi Corul Bisericii Reformate;

25.09.1904 - sunt inaugurate edificiile Azilului și ale Policlinicii pentru copii;

1904 - se inaugurează Biblioteca publică cu caracter științific a orașului Timișoara, cu un fond de 27 850 de volume;

1904 - începe construcția Abatorului orașenesc;

1905 - ia ființă așezământul pentru ocrotirea orbilor;

16.02.1906 - are loc primul concert susținut la Timișoara de **Béla Bartók**, compozitor și pianist născut la Sănnicolau Mare;

7 septembrie 1906 - s-a născut **Eduard Balogh**, filozof, eseist, ziarist (d.19.1996);

1907 - începe demolarea zidurilor cetății, care împiedicau dezvoltarea orașului;

24 ianuarie 1907 - s-a născut **Adalbert Steiner**, jucător de fotbal la echipa "Chinezul" Timișoara și component al echipei naționale a României participantă în anul 1930 la Campionatul Mondial de Fotbal din Uruguay (d.12.10.1994);

27.06.1908 - se deschide primul cinematograful;

31 octombrie 1908 - s-a născut **Rudolf Bürger**, component al echipei naționale de fotbal a României, prezentă la Campionatele Mondiale de fotbal din 1930, Uruguay, 1934, Italia, și 1938, Franța, (d.20.01.1980);

1909 - se dă în exploatare uzina hidroelectrică de pe Bega („Turbinile”);

1910 - comuna Mehala (Frantzstadt) devine al V-lea cartier al orașului Timișoara;

-se înființează **Clubul sportiv „Chinezul”** botezat astfel după numele conducătorului de oști **Pavel Chinezul** (Cneazul);

13 august 1910 - s-a născut prof. dr. **Rudolf Hollinger**, scriitor de limba germană, istoric al literaturii (d.7.01.1997);

6 noiembrie 1910 - s-a născut **König Frigyes**, muzeograf, lepidopterolog, (d.20.07.2002);

1910-1912 - se construiesc „Palatul Lloyd” și imobilele impunătoare din Piața Operei;

1910-1913 - se construiește Poșta Centrală;

1911-1912 - se ridică noua biserică ortodoxă română din cartierul Fabric;

1912 - se pune piatra de temelie a bisericii romano-catolice din cartierul Elisabetin, terminată în anul 1919;

7.09.1916 - se introduce în oraș starea de asediu (România se află în stare de război cu **Tripla Alianță**);

1917 - este înființat primul laborator de metrologie din Timișoara, pe strada Theodor Neculuță nr. 6 (zona Piața Traian);

31.10.1918 - are loc proclamarea Republicii Bănățene de către **dr. Otto Roth**, a cărei capitală urma să devină Timișoara;

-românii bănățeni cer Unirea cu patria mamă, **Regatul României**;

15.11.1918 - are loc ocuparea orașului de către armata sârbă, care dorea alipirea Banatului la Regatul Serbiei;

01.12.1918 - delegații bănățeni la Alba-Iulia cer categoric unirea Banatului cu România;

03.12.1918 - intră în oraș trupele armatei coloniale franceze, care supraveghează forțele sârbești de ocupație;

28.07.1919 - se introduce în oraș adminis-

GARA „DOMNIȚA ELENA”

Cea mai importantă gară feroviară a Timișoarei se află situată în cartierul Iosefin. Primul edificiu al gării este construit la mijlocul secolului al XIX-lea, cu ocazia inaugurării liniei ferate Seghedin-Timișoara. Fosta clădire adăpostește azi magazia de mărfuri a Gării de Nord. La anul 1897 este inaugurat edificiul „Gării Mari”, construit în stil neoclastic, gară numită în perioada interbelică și până la anul 1947 „Gara Domnița Elena”, după numele soției principelui Alexandru Ioan Cuza. În timpul bombardamentelor aliate anglo-americane din anul 1944, gara și o serie de imobile din jurul acesteia sunt distruse. Clădirea este reparată imediat. În anii '80 ai secolului trecut, vechii clădiri a „Gării Domnița Elena” i se adaugă un alt corp, care însă nu avantajează ansamblul arhitectonic.

TIMIȘOARA

LICEUL "BANATIA"

În anul 1913 Episcopia romano-catolică din Timișoara decide să înceapă în afara cartierului Cetate construcția unui seminar teologic. Terenul pe care se va ridica seminarul, cu o suprafața de 2 200 de stâneni, va fi cedat de municipalitate Episcopiei. Clădirea seminarului există și azi și găzduiește un cămin pentru studenții mediciniști.

După făurirea României Mari, statul român încurajează constant grupul etnic german din Banat să-și păstreze civilizația, inclusiv prin școală. Episcopia romano-catolică sprijină Fundația "Banatia Hausbau" care strânge fonduri pentru construirea unui liceu german. Fondurile sunt adunate din tot Banatul, din Germania dar și din Sta-tele Unite ale Americii, de la șvabii stabiliți peste Ocean. Planurile "Banatiei" sunt în-tocmite de arhitecții **Hubert Mathias** și **Wolf Michael**. Construcția începe la anul 1924, iar sfințirea școlii are loc la 29 august 1926, în prezența episcopului romano-catolic **Augustin Pacha**. „Șvabii și-au clădit în Timișoara un impozant internat pentru băieții din școlile secundare. Internatul, care poate găzdui 250 de elevi, a fost sfințit Duminică în 29 August. În aceeași zi a avut loc sfințirea steagului societății șvabești «Eintracht», scria ziarul „Voința Banatului” la 5 septembrie 1926.

Liceul german "Banatia" va funcționa în clădirea construită de comunitatea șvăbească până în anul 1945. În acel an, prin Decret Regal, se înființează Facultatea de Medicină din Timișoara, purtând numele de "Universitatea de Vest 23 August" și care va funcționa în vechea clădire a Liceului "Banatia", în primul an cu un număr de 412 de studenți. Prima promoție de medici "made in Timișoara", doar 70 la număr, absolvă în anul 1949. Printre absolvenții anilor 1949 și 1950 se vor număra viitoare personalități ale vieții medicale bănățene: **prof. univ. Luca Stanciu, dr. Mircea Leibovici, prof. univ. Gheorghe Băcanu, prof. univ. Nicolae Barbu, prof. univ. Traian Crișan, prof. univ. Lia Drăgan, prof. univ. Adrian Crețu, prof. univ. Ștefan Gavrilescu, prof. univ. Andrei Mârza, dr. Bob Litvak, dr. Michael Elias**.

trația românească;

03.08.1919 - are loc intrarea Armatei Române în Timișoara;

30 august 1919 - s-a născut **Arthur Vetro**, pictor, grafician și sculptor (d.1992);

04.09.1919 - este numit în funcția de primar general inginerul **Stan Vidrighin**;

-se înființează un nou cartier, Fratelia;

2 octombrie 1920 - s-a născut **Ștefan Kovacs**, câștigător ca antrenor al echipei Ajax Amsterdam a două Cupe ale Campionilor Europeni la fotbal (d.12.05.1995);

02.11.1920 - în clădirea Teatrului Orășenesc izbucnește un incendiu mistuitor;

-reclădit și transformat după proiectele (contestate de unii) arhitectului **Duiliu Marcu**, teatrul se deschide din nou la 15.01.1928;

03.11.1920 - încep cursurile la Școala Politehnică din Timișoara;

1921 - a fost înființată echipa de fotbal „**Politehnica**” **Timișoara** (purta echipament în culori alb-negru, aceleași ca și „Sportul Studentesc” și „U” Cluj, ambele reprezentante ale unor instituții universitare);

23-24.05.1921 - **George Enescu** susține concerte la Timișoara;

15 decembrie 1922 - s-a născut **Dan Radu Ionescu**, regizor, actor, scriitor (d.1996);

12.03.1923 - canonicul **Augustin Pacha** este numit administrator apostolic pentru părțile din Banatul Românesc ale Diecezei romano-catolice de Cenad;

11.11.-14.11.1923 - Timișoara este vizitată de **M.S. Regele Ferdinand I Întregitorul**;

1923 - începe construirea pavilioanelor Școlii Politehnice de pe bulevardul Mihai Viteazul, clădiri în stil brâncovenesc;

1924 - la Timișoara funcționau mai multe

TIMIȘOARA

CATEDRALA

Proiectul impresionantului lăcaș de cult a fost realizat de arhitectul Ioan Traianescu. Solemnitatea punerii pietrei de temelie a catedralei, are loc în data de 20.12.1936, iar în luna octombrie 1946 regele Mihai I al României venea la Timișoara ca și ctitor al Catedralei Mitropolitane. Catedrala poartă hramul Sfinților Trei Ierarhi și cel al Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, primul mitropolit al Timișoarei (1650-1653). Ceea ce evidențiază construcția este combinația de stiluri arhitectonice: modelul bisericii Sfânta Sofia din Constantinopol, împletit cu cel al mănăstirilor ctitorite în Moldova de Ștefan cel Mare și Sfânt. Alături de clădirea Operei Române, Catedrala rămâne simbolul prin care Timișoara este cel mai des identificată vizual.

misiuni diplomatice străine, cum erau cele ale Germaniei, Italiei, Guatemalei, Franței, Marii Britanii, Cehoslovaciei, Belgiei, Suediei, Paraguayului, Olandei, dar și o reprezentanță a Iugoslaviei;

04.10.1925 - se pune piatra de temelie a bisericii ortodoxe române din cartierul Mehala;

11 august 1926 - se naște **Cornel Trăilescu**, compozitor, dirijor, pianist;

23.04.1926 - se inaugurează în centrul orașului statuia „Lupoaică”, primită în dar de la oficialitățile italiene;

26.08.1926 - au loc festivitățile inaugurării oficiale a impozantei școli șvăbești „**Banatia**”, azi sediul Universității de Medicină și Farmacie „Victor Babeș”;

23 septembrie 1926 - se naște **Gabriel Banat** (Gabriel Hirsch), violonist de renume mondial;

15.11.1926 - se dă în folosință Azilul de bătrâni;

26 iulie 1928 - s-a născut **Ion Crișan**, prozator, folclorist, ziarist (d.11.08.1993);

21 decembrie 1928 - se înființează clubul „**Ripensia**”, primul club profesionist de fotbal din România;

21 iunie 1929 - se naște **Erika Scharf**, poetă și traducătoare;

1929-1930 - se construiește Cinema „**Capitol**” (după proiectele arhitectului **Duiliu Marcu**);

1 martie 1929 - se naște **Nicolae Andronescu**, colonel, medic, rebusist și publicist;

1929-1934 - sub conducerea arhitectului **Mihail Demetrovici** se amenajează Parcul Rozelor („**Rosarium**”);

05.06.1930 - este înființată Episcopia romano-catolică de Timișoara, primul episcop al diecezei devenind **dr. Augustin Pacha**;

29.12.1930 - în statisticile recensământului general, Timișoara apare cu **91 866 de locuitori**;

1931 - se naște **Cornelia Voina**, dirijoare și pianistă;

1931-după proiectul arhitectului **Victor Vlad** începe construirea bisericii ortodoxe române din cartierul Iosefin;

4 iulie 1931 - se naște **Hans Matthias Just**, scriitor și publicist;

1931 - apare ziarul „**6 órai Újság**”, redactat de publicistul și traducătorul **Zoltán Franyó**;

23 august 1932 - se naște dirijorul **Remus Georgescu**;

23.09.1932 - este tipărit primul număr al periodicului „**Tara**”;

1 ianuarie 1933 - se naște graficiana **Lidia Ciolac** (d.1.11.2012);

29.01.1933 - în cartierul Elisabetin se deschide cinematograful „**Atlantic**”;

1933 - se naște **Alexandru Șumski**, dirijor și profesor;

1934 - Cupa României la fotbal, la prima sa ediție, a fost câștigată de Ripensia, după o dublă finală disputată cu echipa Universitatea Cluj. Cupa a fost înmănată căpitanului echipei, **Silviu Bindea**, de prim-ministrul României **Alex. Vaida-Voievod**;

1935-1937 - se construiește Căminul de Ucenici (Colegiul „**Ana Aslan**” de azi);

10 ianuarie 1935 - la Timișoara, are loc căsătoria religioasă dintre Max Aușnit, „regele cimentului și fierului din țară și stăpânul Reșiței” și Livia Pordea, fiica notarului clujean Augustin Pordea, vicepreședintele al Senatului;

8 martie 1935 - se naște prozatorul **Radu Ciobanu**;

5 iulie 1935 - s-a născut în cartierul Freidorf **Nikolaus Berwanger**, ziarist și scriitor român de origine șvabă (d.1.04.1989);

26 aprilie 1936 - se naște **Gheorghe Aurel Ardeleanu**, sculptor, dramaturg, prozator;

TIMIȘOARA

„CORSO” ȘI „SUROGAT”

Venind dinspre Catedrala Metropolitană către clădirea Operei, turistul are două opțiuni: traversarea Pieței Victoriei (Operei) pe partea stângă sau pe cea dreaptă. Oricare ar fi alegerea, există argumente pentru fiecare din cele două laturi ale centrului Timișoarei. Restaurantul „Lloyd” a dat denumirea părții stângi a Pieței Victoriei, „Aleea Lloyd” (adăugăm aici și numele unui alt local de lux de la începutul secolului XX, „Palace”). În urmă cu 70 de ani, Aleea Lloyd (sau „Corso”) era locul de plimbare al înaltei societăți timișorene, promenadă bine luminată și cu magazine celebre. Vizavi, pe „Surogat”, se plimbau mai mult tineri, calfe și muncitori din diferite întreprinderi timișorene, mai ales din cartierul muncitoresc Fabric. Elevii aveau acces la plimbarea de pe „Surogat” doar cu aprobarea conducerii școlii, iar soldații trebuiau să facă dovada patrulelor din Garnizoana Timișoarei că se află în permisie.

02.07.1936 - orașul este vizitat de **Regele Carol al II-lea**;

18 iulie 1935 - se naște **Ioan Holender**, inginer, muzician, impresar, director al Operei din Viena (Staatsoper) între anii 1992-2010;

7 octombrie 1935 - se naște **Livius Ciocârlie**, eseist, critic literar și prozator;

4 iunie 1936 - se naște **Timotei Sevcicu** (Traian Petru Sevcicu) - Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Aradului, Ienopolei și Hălmgaiului;

12 decembrie 1936 - se naște **Iolanda Balaș**, atletă, campioană mondială și olimpică, președinta Federației Române de Atletism (1998-2005);

20.12.1936 - se pune piatra de temelie a **Catedralei Ortodoxe Mitropolitane**, proiectant fiind arhitectul **Ioan Traianescu**;

1938 - începe construcția Palatului Administrativ (azi, sediul Prefecturii și al Consiliului Județean Timiș), terminat în anul 1943;

1938 - în premieră mondială, este realizată prima mașină de sudat șine de cale ferată și tramvai, o invenție a academicianului profesor **Corneliu Micloși**;

24 februarie 1939 - s-a născut **Richard Waldemar Oschanitzky**, unul dintre cei mai valoroși muzicieni de jazz ai României, compozitor, aranșor, pianist și dirijor (d. 5.04.1979);

18 iunie 1939 - se naște **Nicolae Iuliu Diminescu**, fost decan al Facultății de Ecologie a Universității „Banatul”, consilier municipal al Timișoarei (1992-1996);

08.11.1939 - se înființează Episcopia ortodoxă română a Timișoarei;

20 mai 1940 - se naște **Francisc Valkay**, prim solist și coregraf al Operei Române din Timișoara vreme de câteva decenii;

2.09.1940 - mulțimea se adună în jurul statuii „Lupoaică” primită în dar din partea orașului Roma, pentru a protesta vehement împotriva Dictatului de la Viena care răpea României Mari partea de nord a Ardealului (43 493 de kilometri pătrați și 2 667 000 de locuitori, din care peste 50 la sută erau români);

16 iulie 1940 - se naște **Tiberiu Ceia**, marea voce a cântecului popular bănățean;

- este înființată „**Stațiunea Seismografică Timișoara**”, prin grija profesorului universitar **Ioan Curea**;

1941 - se construiesc străzi noi (Paris, Bogdăneștilor, Victoriei - azi, C.D. Loga),

-Timișoara avea 9 050 de case, din care 7 620 cu parter, 1 043 cu un etaj și 384 cu două sau mai multe etaje;

9 aprilie 1941 - se naște **Ingo Glass**, sculptor, scriitor de limbă germană;

21 februarie 1942 - se naște **Felicia Giurgiu**, prozatoare, lingvist, stilist și estetician;

15 martie 1942 - se naște **Ildico Clara Achimescu**, prozatoare și ziaristă;

18 martie 1942 - se naște **Ionel Drimba**, campion mondial olimpic la scrimă (d.2006, în Brazilia);

25 martie 1942 - se naște poeta **Ana Blândiana** (Coman);

28.04. 1942 - are loc instalarea noului Consiliu al Baroului Timișoara (decan, **Aurel Baciu**);

14 mai 1942 - se naște **Ștefan Kelemen**,

TIMIȘOARA

sculptor;

9.07.1942 - librăria „Cartea Românească” organizează o expoziție cu peste 200 de cărți tipărite în Banat;

15 august 1942 - se naște **Horst Fassel**, istoric literar, traducător, critic literar;

6.09.1942 - Regele **Mihai I**, însoțit de baronul **Antonio Mocioni**, vizitează Muzeul Banatului;

23 septembrie 1942 - se naște Paul Menczel, campion național și balcanic la box, Maestru al sportului;

15.11. 1942 - se inaugurează prima linie de troleibuz care circulă pe ruta Piața Lahovary - Catedrală - strada I.G. Duca - Gara Mare și retur, cu o lungime de 3490 de metri), proiectată de firma elvețiană Brown, Boveri & Cie. Troleibuzele, în număr de șapte, erau marca Fiat, fiind echipate electric de firma Magneti Marelli;

-este dat în folosință **Observatorul Astro-nomic**, prin strădania rectorului Institutului Pedagogic, **Ioan Curea**, fiind folosit la început în scopuri didactice;

4 ianuarie 1943 - se naște **Mandics György**, poet, prozator, critic literar, eseist și matematician;

23 aprilie 1943 - se naște sculptorul **Bata Marianov**;

24 aprilie 1943 - s-a născut **Florin Medeleț**, istoric, arheolog, muzeograf (d.8.06.2005);

1943 - se pun în circulație două linii de autobuz, pe rutele Gara Mare-Ronaț și Piața Libertății-Viile Fabric;

26 februarie 1944 - se naște caricaturistul **Nicolae (Nic) Lengher**;

16-17.06.1944 - Timișoara este bombardată de forțele aeriene militare britanice;

03.07.1944 - orașul este bombardat de forțele aeriene anglo-americane;

-bilanțul trist al celor două raiduri aeriene care au avut loc în zona Gării de Nord a fost de 102 morți, 221 de răniți, 254 de case distruse și 358 avariate;

25 iulie 1944 - se naște **Marius Teodorescu**, prof. univ. dr., medic primar chirurg, consilier local al Timișoarei (2000-2004);

12.09. 1944 - armata sovietică de ocupație intră în Timișoara;

1944 - apar ziarele „Luptătorul bănățean” și „Szabad Szó”, precum și noua serie din „Temeswarer Zeitung”;

2 ianuarie 1945 - se naște **Ioan Radin-Peianov**, prozator și traducător (d.08.2010);

4 ianuarie 1945 - se naște **Eugen Bunaru** (Barbeș) - poet, critic literar și publicist;

15 mai 1945 - se naște **Nicolae Secoșan** (la Ghiroda), profesor și vestit comentator sportiv la postul Radio Timișoara și la postul național de radio.

15.06.1945 - are loc deschiderea solemnă a **Universității de Vest**;

30 iunie 1945 - se naște **Dorin Tudoran**, poet și publicist;

08.1945 - în cadrul Institutului Politehnic ia ființă Facultatea de Agricultură, care va sta apoi la baza fondării Institutului Agronomic în anul 1948;

18.10.1945 - se înființează primul teatru profesionist românesc din Timișoara;

martie 1946 - se înființează Opera Română;

08.1946 - se înființează **Universitatea de Medicină și Farmacie („Victor Babeș”)**;

28 martie 1946 - se naște **Ionel Cinghiță**, sculptor și restaurator;

26 august 1946 - se naște **Vasile Bogdan**, prozator și publicist;

06.10.1946 - se face târnosirea Catedralei Mitropolitane Ortodoxe Române în prezența regelui **Mihai I**, a patriarhului **Nicodim** și a mitropolitului **Nicolae** al Ardealului, precum și a mii de credincioși;

24 ianuarie 1947 - se naște **Viorica Bălteanu**, istoric literar, traducător, lingvist profesor universitar;

15 februarie 1947 - se naște **Oscar Berger**, regizor, redactor șef și director al publicației „Timișoara” (d.23.08.2013);

5 martie 1947 - se naște **Mihai Olariu**, inginer, industriaș, viceprimar al Timișoarei (1990-1992 și 1992-1994), consilier local (1994-1996), consilier județean (1996-2000 și 2000-2004);

17.04.1947 - **Filarmonica de Stat „Banatul”** devine instituție profesionistă de concerte;

19 aprilie 1947 - se naște **Nicolae Covaci**, pictor, grafician și muzician, liderul formației „Phoenix”;

22 aprilie 1947 - se naște **Dorin Popovici**, prof. univ. dr. inginer, consilier local al municipiului Timișoara (1996-2000);

27.04.1947 - are loc deschiderea oficială a **Operei Române** cu premiera operei „Aida” de Giuseppe Verdi;

15 iunie 1947 - se naște **Gheorghe Ciuhandu**, doctor inginer, primar al Timișoarei (1996-2012);

3 iulie 1947 - s-a născut **Horia Ionescu**, actor, regizor, dramaturg, director al Teatrului de Păpuși („Merlin”) din Timișoara

TIMIȘOARA

REMIZA POMPIERILOR
DIN JOSEFSTADT

În Banat preocuparea comunităților locale pentru prevenirea și stingerea incendiilor în timp util și cu mijloace tehnice adecvate s-a manifestat încă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În mai toate comunele mari, administrația imperială austriacă a încurajat apariția formațiilor civile de pompieri voluntari. Pe poarta casei voluntarului era desenată (ștanțată) pe o tăbliță unealta cu care trebuia să se prezinte la stingerea focului: lopată, găleată, topor, scară, fie alt obiect necesar.

În Timișoara existau remize de pompieri voluntari în fiecare cartier, acestea fiind sprijinite de armată, poliție și primărie. În timp, remizele se deosebesc de la cartier la cartier, după uniformă, după drapel, după sărbătoarea sfântului protector, după am ploarea și data balului anual.

La anul 1904 municipalitatea decide construirea în cartierul Josefin (pe actualul Bulevard 6 Martie) a unei noi remize (pe locul celei vechi), alocând în acest sens o sumă mare de bani pentru acea vreme: aproape 85 000 de coroane. Clădirea - formată dintr-un corp principal (prevăzut cu un turn impunător din care era vegheată partea de vest a Timișoarei) și două corpuri laterale - a fost inaugurată la 1 iunie 1906. Pompierii civili din cartierul Josefin deserveau și populația din cartierul învecinat, Elisabetin. La parterul clădirii erau remizele trăsurilor-cisternă și cele patru grajduri pentru cai, construite pe cheltuiala comunității din cele două cartiere deservite. În timp, remiza pompierilor din Josefstadt s-a transformat în cazarmă, iar pompierii voluntari (civili) au fost înlocuiți cu pompieri militari, căruțele cu mașini, moment în care se fac și anumite modificări în structura clădirii ridicată în urmă cu peste o sută de ani.

între anii 1999-2009 (d.23.04.2009);

5 iulie 1947 - se naște **Silvia Mihăescu**, grafician;

27.09.1947 - se înființează Mitropolia Banatului;

12 decembrie 1947 - se naște **Viorel Coifan**, dr. ing., subprefect, președinte al C.J.T. (1992-1996 și 1996-2000), deputat (2004-2008), consilier județean (2008-2012);

1948 - Fratelia (Chișoda Nouă) devine al VI-lea cartier al orașului;

-Timișoara avea **111 987 de locuitori**;

1948 - ia ființă Institutul Pedagogic (din anul 1962, Universitate);

12 februarie 1948 - se naște **Mircea Purceld**, economist, consilier județean, deputat între anii 2000-2004 și 2004-2008, consilier municipal 2012-2013 (d.13.08.2013);

15.04.1948 - este dată în exploatare linia de tramvai Mehala-Ronaț;

05.1948 - apar publicațiile „Luptătorul bănățean”, „Sportul bănățean” și „Orizont”;

25 iunie 1948 - se naște **Corneliu Murgu**, tenor, director general al Operei Române

din Timișoara;

06.1948 - în „Parcul Rozelor” (Rosarium) este dat în folosință primul teatru în aer liber, cu o capacitate de 2 000 de locuri;

08.1948 - este inaugurat **Aeroportul Centrului Sportiv** (la mitingul aviatic au participat câteva mii de oameni);

9 noiembrie 1948 - se naște **Pia Brînzeu**, prof. univ., eseist, critic de artă, traducător;

24.11.1948 - clădirile Liceului Piarist (romano-catolic) intră în patrimoniul Universității Politehnice Timișoara;

1949 - ia ființă Filiala din Timișoara a Uniunii Scriitorilor din România;

7.02. 1949 - este înființat Institutul Superior

TIMIȘOARA

de Artă;

2 aprilie 1949 - se naște la Timișoara **Dan Flavius Șurianu**, prof. univ. dr. inginer, viceprimar al municipiului Timișoara (1996-2000);

25 iulie 1949 - se naște scriitoarea **Dana Gheorghiu**;

1950 - **Freidorful** este alipit orașului, devenind al VII-lea cartier timișorean;

28 aprilie 1950 - se naște **Rodica Binder**, eseist și ziaristă;

2 februarie 1950 - se naște **Lucian Alexiu** (Blaga), editor, poet, traducător;

17 martie 1950 - se naște **Smaranda Vultur** (Băcanu), critic literar și eseist, conferențiar universitar;

17 februarie 1950 - se naște **Bujor Hoinic**, compozitor, dirijor, pianist și profesor;

1950 - în spitalele din oraș erau 653 de paturi;

15 iunie 1950 - se naște dr. **Fulger Lazăr**, medic primar, prof. univ. UMF „Victor Babeș”, șef secție Clinică II Chirurgie din cadrul Spitalului Clinic Județean de Urgență Timișoara, vicepreședinte al Societății Române de Chirurgie, președintele Colegiului Medicilor Filiala Timiș;

28 iunie 1950 - se naște **Nora Novak**, grafician, pictor;

4.09.1950 - înotătoarea **Elisabeta Bock** devine campioană națională la stilul 200 de metri liber;

3 februarie 1950 - s-a născut **Nae Tarnoczi**, chitarist și solist vocal, autorul volumului „**Rock story-La vest de Bega**” (d.9.11.2009);

-fosta Școală Militară de Cadeți de Infanterie este amenajată și transformată în spitalul „**Clinicile Noi**”, cu patru secții;

1950 - se constituie **Regiunea Timișoara**;

19 ianuarie 1951 - se naște **Elisabeta Andrianov** (Sepi), artist plastic;

18 mai 1951 - se naște violonistul **Ion Fernbach**, director al Filarmonicii „Banatul” (1997-2008);

28 mai 1951 - se naște poetul **Constantin Gurău**;

12 septembrie 1951 - se naște poetul și activistul social **Petru (Puiu) Ilieșu**;

23 octombrie 1951 - se naște **Marlene Heckman Negrescu**, prozatoare, traducătoare, arhivist;

1951 - **Ghiroda Nouă** (Colonia Crișan) și **Colonia Plopi** devin cartiere ale orașului, al VIII-lea, respectiv al IX-lea;

20 ianuarie 1952 - s-a născut **Constantin (Coco) Cozmiuc**, scriitor, traducător, editor, jurnalist (d.23.10.2007);

17 septembrie 1952 - se naște **Wilhelm Friedl**, medic, profesor dr. la Universitățile de Medicină din Heidelberg și Würzburg;

18 septembrie 1952 - s-a născut **Horia Mircea Rusu**, deputat între anii 1990-1992 și 1992-1996 (d.29.01.2001);

1952 - se naște **Horia Olivier Julien Șurianu**, compozitor, muzicolog;

1.01.1953 - se înființează Teatrul Maghiar de Stat (din 1990, **Teatrul „Csiky Gergely”**);

-se înființează **Teatrul German de Stat**;

1 ianuarie 1953 - se naște **Dorel Borza**, prefect de Timiș (1991-1992), viceprimar al Timișoarei (1996-2008), deputat (1990-1992), senator (2008-2012), consilier al primarului Timișoarei (2013-în prezent);

2 ianuarie 1953 - se naște **Dan Ioan Șipoș**, ing. dr. ec., fost consilier județean, președinte al C.J. Timiș (2001-2004), consilier al președintelui C.J. Timiș (2008-2012);

1953 - comuna **Ciarda Roșie** devine cel de-al X-lea cartier al orașului;

5 iulie 1953 - se naște **Dan Negrescu**, prozator, eseist, traducător, latinist, jurnalist;

1954 - se înființează Teatrul de Păpuși (în cartierul Iosefin), azi **Teatrul „Merlin”**;

6 septembrie 1954 - se naște **Viorel Screciu**, profesor, arhivist, editor de radio și televiziune, cântăreț de muzică folk;

17 octombrie 1954 - se naște **George Lână**, poet și publicist;

15 aprilie 1955 - se naște **Dan Bara**, fost director și secretar general al Prefecturii Timiș, consilier județean (2004-2008);

25 august 1955 - se naște **Ilie Chelariu**, poet și ziarist;

-s-a născut **Ioana Rauschan**, scriitor și regizor (d.02.2010);

21.02.1956 - Timișoara avea un număr de **142 257 de locuitori**;

3 aprilie 1956 - se naște **Eleonora Ringler Pascu**, istoric literar, traducător, germanist;

15 mai 1956 - se naște **Hedy M-Kiss**, artist decorator textile-tapiserie;

4.11.1956 - Studioul Regional de Radiodifuziune Timișoara începe să transmită emisiuni și în limbile sârbă și germană;

16.11.1956 - „**Știința**” Timișoara câștigă campionatul României la handbal masculin;

10 ianuarie 1957 - s-a născut la Timișoara

TIMIȘOARA

Dan Emilian Roșca, poet, ziarist (d.2005);
25 mai 1957 - se naște **Stan (Stelu) Iordache**, inginer, profesor, jurnalist, directorul Televiziunii "Europa Nova", consilier al președintelui C.J.Timiș (2013-în prezent);
11 septembrie 1957 - se naște **Toró T. Tibor**, profesor, fizician, cercetător, deputat (2000-2004, 2004-2008);
12 octombrie 1957 - se naște **Ildiko Gabor**, fizician, psiholog, scriitor;
7 ianuarie 1958 - studentul politehnist **Alexandru Gunsberger** devine campion național la șah;
9.05.1958 - se înființează „**Clubul Sportiv Școlar**” Timișoara;
1.07.1958 - trupele sovietice părăsesc Banatul;
6.07.1958 - echipa „**Știința**” Timișoara câștigă Cupa României (R.P.R.) la fotbal;
19 august 1958 - s-a născut **Marius Iuliu Mare**, artist liric, bariton la Opera Română din Timișoara (d.03.2010);
13 iunie 1959 - se naște **Maria (Maia) Barna**, vicelider al CNSLR Frăția, deputat (2008 - în prezent);
14 iulie 1959 - se naște artistul plastic **Marcel Brăileanu**;
15 februarie 1960 - se naște **Stelian Acea**, pictor și artist fotograf;
1960 - se înființează echipa de fotbal „**Vulturii**”-UMT, în urma fuziunii UMT cu „**Vulturii**”, ultima fiind formația zonei Ronat;
16 februarie 1960 - se naște **Mariana Cernicova-Bucă**, publicist, scriitor, profesor universitar;
1961 - începe construirea clădirii care va găzdui **Universitatea de Vest** (terminată în anul 1965);

1961 - începe activitatea muzicală a formației **Sfinții**, botezată apoi „**Phoenix**”, trupă de rock care va deveni simbolul unei întregi generații;
14 ianuarie 1962 - se naște poetul **Marian Oprea**;

13.03.1962 - se naște ziaristul, cercetătorul și istoricul **Sorin Forțiu**;
1962 - este finalizată de către Muzeul Banatului documentația pentru amenajarea **Grădinii Zoologice** la Pădurea Verde (pe 112 hectare);
1 iunie 1963 - se naște **Claudiu T. Arieșan**, prof. univ. dr., prozator, eseist, moderator tv;
26 august 1963 - se naște **Luminița Jucu**, solistă vocală, interpretează de muzică populară bănățeană;
1 noiembrie 1964 - se naște **Tatiana Sessler**, actriță la Teatrul German de Stat din Timișoara, moderator de emisiune la postul TVR Timișoara;
17 noiembrie 1964 - se naște **Marius Ghilezan**, ziarist, cronicar sportiv, scriitor, consilier în Guvernul României (2001-2004);
13 decembrie 1965 - se naște **Bogdan Achimescu**, artist vizual;
1966 - în cadrul Institutului Politehnic Timișoara este realizat **MECIPT-1**, primul computer din generația întâi din lumea universitară românească, realizat de un grup de studenți, printre care și viitorul **dr. ing. Dan Bedros**, cavaler al Legiunii de Onoare;
22 decembrie 1966 - se naște **Iosif Ștefan Tasi-TAJO**, artist plastic;
13 iulie 1967 - se naște **Gabriel Marineasa**, prozator, editor, tipograf;
27 august 1967 - se naște scriitorul **Cătălin Dorian Florescu**;
29 septembrie 1967 - se naște **Mircea Dan Petcu** - artist liric, bariton, solist la Opera Română din Timișoara;
1967-1968 - este construit Liceul de Muzică „**Ion Vidu**” (azi, Colegiu Național) cu o sală de spectacole care beneficiază de o acustică excepțională;
1968 - se construiește Sala de Sport „**Olimpia**”;
18 aprilie 1968 - se naște **Dan Leopold Ciobotaru**, arheolog, director al Muzeului Banatului;
6 iunie 1968 - se naște **Mircea Băcală**, jurnalist, prefect al județului Timiș (2009 - 2012);
28 septembrie 1968 - se naște **Violeta Tipa**, poetă în grai bănățean;
8 octombrie 1968 - se naște **Dana Mercea - Miclăuș**, pictor;
1969 - se amenajează Piața „**Timișoara 700**”;
2 aprilie 1969 - se naște **Liubinca Perinaț Stancov**, poetă și traducătoare;
iunie 1969 - echipa de handbal feminin

TIMIȘOARA

Universitatea Timișoara (antrenor **Gh. Lache**, având ca jucătoare pe Geta Bratie, Hilda Hrivniac, Cristine Metzenrath Petrovici, Iolanda Rigo, Erji Simo, Teri Szekely, Lucreția Neghină, Angela Moșu, Ana Nemetz, Lucreția Anca, Iolanda Benko, Elena Onofraș) câștigă campionatul României;
1969 - prof. dr. **Mihai Ghermănescu** publică primul tratat enciclopedic de ecuații funcționale din lume;
 -este înființat teatrul studentesc „Thespis”, fondator **Diogene (Lelu) Bihoi**;
1970 - începe construirea Spitalulu Județean (arh. **Nicolae Dancu**), terminat - 1974;
1970 - începe realizarea complexului **Institutului Agronomic** (azi, **USAMVBT**) din Calea Aradului;
10 iulie 1970 - se naște **Grațian Szekely**, inginer software, publicist, romancier;
07.1971 - este inaugurat hotelul „**Continental**” (169 de camere, restaurante și săli de recepție, manager **Oliviu Mureșan**);
1972 - echipa de rugby **Universitatea Timișoara** (căpitan **Gh. Rășcanu**, antrenor **Dumitru Antonescu**) cucerește titlul de campioană a României;
23 martie 1972 - se naște **Linda Saskia-Menczel**, sculptor;
16.08.1972 - la Orțișoara, la granița cu județul Arad, flacăra olimpică (aflată în drum spre München pentru deschiderea celei de-a XX-a ediții a Jocurilor Olimpice) este preluată de rugbistul **Gh. Rășcanu**;
 -la Timișoara, flacăra olimpică este purtată până în Colțul Olimpic, amenajat în mod special „La Ceas”, în Piața Operei, de către canotoarea **Doina Bărdaș**, multiplă campioană europeană și mondială la schif;
31 iulie 1973 - se naște **Sorin Cazacu**, campion național și balcanic la haltere, câștigător al Cupei României, campion european și mondial la powerlifting, Maestru al sportului;
1974 - începe construirea Facultății de Electrotehnică (terminată în 1976);
1 martie 1974 - se naște **Zoltan Vamos**, absolvent al Facultății de Belle Arte din Timișoara, grafician, caricaturist și publicist;
5 august 1975 - se naște **Doru Arăzan**, profesor, publicist, prozator;
23 august 1975 - s-a născut **Mile Alin Cărpenișan**, ziarist, corespondent de război (d.22.03.2010);
15 decembrie 1975 - se naște **Cosmin Contra**, fotbalist format la Poli Timișoara, jucător în Spania, antrenor la Poli și

Petrolul Ploiești, 73 de prezențe în echipa națională a României;

16 martie 1977 - se naște **Dana Delia Pintilie**, „Miss România 1995”;

23 noiembrie 1976 - se naște poeta **Laura Mircea**;

13 februarie 1978 - se naște scriitoarea **Cristina Chevereșan**;

22.09.1978 - își începe activitatea cenaclul „Ars Poetica” condus de scriitorul **Aurel Turcuș**;

25 mai 1979 - se naște **Sorin Scurtulescu**, pictor;

20 octombrie 1979 - se naște **Andrei Popovici** (Andreas Frey), „Mister Univers 2005”;

1980 - se reamenajează Piața Unirii;

18.03.1980 - ia ființă Clubul de anticipație „**Helion**” (la Casa Tineretului);

27 aprilie 1980 - se naște **Nada Stojici**, sculptor;

13 iunie 1980 - se naște **Tudor Crețu**, poet, prozator, critic literar, om de televiziune, manager al Bibliotecii Județene Timiș (2011-în prezent);

4 aprilie 1981 - se naște **Paul Constantin Codrea**, fotbalist format la Poli Timișoara, a activat ca jucător în Italia 12 ani, antrenor la ASU Politehnica Timișoara, 47 de prezențe în echipa națională a României;

12 decembrie 1981 - se naște **Oana Balogh-Bleich**, pictor;

1980-1982 - se ridică Facultatea de Construcții;

1985 - timișoreanul **Adrian Armand Bărar** (n.15.01.1960) fondează trupa „**Cargo**”, împreună cu **Octavian Iepan** - chitară, **Tibi Gajdo** - chitară bass, **Dinel Tollea** - clape, **Nae Ionel Tarnoczi** - voce;

15.12.1989 - enoriașii Bisericii Reformate se adună în fața parohiei de pe str. Timotei Cipariu nr. 1, pentru a protesta pașnic împotriva mutării forțate în altă parohie a pastorului **László Tóks**;

-forțele de miliție și de securitate sunt infil-

TIMIȘOARA

trate printre manifestații pașnici;
-credincioșii bapțiști ai pastorului Petre Dugulescu vin să-i sprijine pe demonștranți, la rugămintea pastorului reformat;

16 decembrie 1989 - **Dan Zăgănescu**, urcat pe tamponul unuia dintre tramvaiele oprite de **Ion Monoran** și **Zoltan Borbely** în Piața Maria, este primul revoluționar timișorean care are curajul să strige „**Jos Ceaușescu!**”;

17-18.12.1989 - forțele de ordine ceaușiste trag cu gloanțe de război asupra demonștranților timișoreni anticomuniști;

20.12.1989 - în Opera Română ia ființă **Frontul Democratic Român**, condus de **Lorin Fortuna**;

-Timișoara devine primul oraș liber de comunism din România, iar fraternizarea între locuitorii orașului este extraordinară;

-o sută de mii de timișoreni scandează într-un glas: „**Există Dumnezeu!**”;

22.12.1989 - își reia activitatea postul și studioul de Radio Timișoara;

-începe să emită Televiziunea Liberă Timișoara;

27.12.1989 - **Ilie Stepan** compune Piesa „Timișoara, Timișoara” pe textul scriitorului **Marian Odangiu**, melodie imprimată pe 8 ianuarie, în studioul TVR Timișoara de formația „Pro Musica” (solist vocal **Mario Florescu**), la refrenul piesei, „Timișoara, Timișoara” fiind invitați să cânte șase parașutiști care păzeau la acea dată televiziunea;

5.01.1990 - apare cotidianul „Renașterea bănățeană” (redactor șef **Ion Dancea**);

23. 01.1990 - apar cotidianul „Timișoara” și săptămânalul „Gazeta de Vest”;

02.1990 - apare săptămânalul „Agenda” (redactor-șef **Zoltan Kovacs**);

02.1990 - se înființează „Sindicatul Independent din Învățământul Preuniversitar” (primul președinte, profesorul **Nicolin Krsta**); în prezent sindicatul cu 6 500 de membri cotizanți, este condus de profesorul de istorie **Virgil Popescu**;

mai 1990 - prof. dr. **Ioan Sporea** deschide prima Policlinică privată din Banat, „Praxis” (gastroenterologie, hepatologie, ecografie);

1990 - apare în Germania, la „Verlag Löhle”, lucrarea „**Temeswar-Temeschburg**”, de **Nikolaus Engelmann** și **Lorenz Klugesherz**;

-intenția autorilor germani pare a fi fost aceea de a prezenta doar influențele germane și austriece asupra Timișoarei, ignorând

însă alte influențe, cum ar fi cea sârbească (ilirică), evreiască ori românească;

-se înființează **Consulatul German** (închis în august 2011);

1991 - apare publicația „**Diana**”, (editor AJVPS Timiș, fondatori **Ion Dancea**, **Neboișă Rosici**, **Dan Gruia**, **Sorin Bergheanu**);

-este finalizat **Planul Urbanistic General** (PUG, reactualizat în anul 1998) prin care se încearcă clarificarea concepției stradale majore, propunându-se reactualizarea sistemului radial concentric în Timișoara;

1992 - apare „**Almanahul Banatului**”, serie nouă (coordonator **Dinu Barbu**), ca un omagiu adus lui **Virgil Molin**, editor și tipograf bănățean din perioada interbelică;

-se deschide **Biblioteca Centrală Universitară Timișoara**, director general fiind **prof. univ. dr. Vasile Țara** (în prezent, **conf. dr. Vasile Docea**);

-se înființează Institutul Intercultural din Timișoara (IIT), sub patronajul Consiliului European (primul director, **Victor Neumann**);

18.02.1992 - col. ing. **Viorel Oancea** este ales primar al Timișoarei;

-dr. ing. **Viorel Coifan** este ales președinte al Consiliului Județean Timiș (vicepreședinți **Drobny Henrich**, **Checeanu Doru Mircea**, **Factor Alexandru**);

20.06.1994 - se deschide oficial Parcul Botanic pe o suprafață de 9,8 hectare (primul plan al Grădinii Botanice a fost făcut de arhitectul **Silvia Grumeza** în anul 1966);

28.05.1994 - în Piața Victoriei (Operei) peste 40 000 de oameni urmăresc primul laser-show organizat în România;

1996 - apare cotidianul „**Agenda zilei**” (închis în anul 2009);

-dr. ing. **Viorel Coifan** a fost reales președinte al Consiliului Județean Timiș (vicepreședinți **Factor Alexandru** și **Marius Popovici**);

TIMIȘOARA

6.02. - se naște la maternitatea „Bega” (condusă de **prof. univ. dr. Ioan Munteanu**) primul copil din România conceput prin fertilizare **in vitro**;

8.02. - la sediul Aeroportului Utilitar „Cio-ca” a fost acordat primul brevet de pilot particular din România (pentru helicotper) regretatului om de afaceri **Cristian Andronic**;

01.03. - începe să emită postul de radio creștin „**Vocea Evangheliei**”;

3.06. - **dr. ing. Gheorghe Ciuhandu** își începe primul mandat de primar al Timișoarei;

20.07. - medicul chirurg **dr. Jenel Marian Pătrașcu**, înființează prima clinică privată de Ortopedie din Timișoara după anul 1989;

06.07. - are loc prima ediție a „**Sărbătorii Saltimbancilor**”, organizată de Teatrul „Csiki Gergely”;

1997 - în zona de locuit „Soarelui” se deschide o nouă școală, nr. 30, cu clasele I-VIII;

-este inaugurat primul restaurant fast food McDonald's din oraș, în „Piața Victoriei”;

-TVR Timișoara organizează prima competiție din țară în domeniul audiovizualului, „**Tele Vest**”;

-se semnează la Timișoara **Protocolul de cooperare al Euroregiunii Dunăre - Criș - Mureș - Tisa** (DKMT);

1998 - **Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Timișoara** (președinte **Emil Mateescu**) devine membră a Euroregiunii Dunăre-Criș-Mureș-Tisa;

-are loc prima ediție a festivalului „**Datini și obiceiuri ale etniilor diin Banat**”;

-este înființată Asociația Pescarilor „**Banatul**”;

2000 - zona comercială a Timișoarei acoperă o suprafață de 186,949 metri pătrați de spații comerciale (560 m.p./1000 locuitori);

iunie 2000 - **Ilie Sârbu**, viitor ministru și senator, este ales președinte al C.J. Timiș (vicepreședinti **Constantin Ostaficiuc și Marius Popovici**);

26 august 2000 - este difuzată prima ediție a emisiunii culturale TV „**A cincea roată**”, moderată de regizorul **Igor Bergler** și scriitorul **Robert Șerban**;

-apare la editura „Almanahul Banatului” volumul „**Vip în Banat - primul who's who bănățean**”, cuprinzând scurte biografii ale unui număr de 500 de personalități din Ba-

nat și Voievodina (coordonator **Dinu Barbu**);

-în cadrul spitalului „Louis Țurcanu” este inaugurat sediul clinicii de onco-hematologie pediatrică;

ianuarie 2001 - dr. ing. ec. **Dan Ioan Șipoș** devine președinte al Consiliului Județean Timiș (vicepreședinti **Marius Popovici și Constantin Ostaficiuc**);

-este realizată prima operație pe inimă din țară, folosindu-se laserul;

-este deschis **Consulatul Onorific al Austriei** la Timișoara (consul onorific, avocat **Vasile Onofrei**);

-Timișoara este primul oraș din România care beneficiază de „**Sistemul Informatic Geografic**” (GIS), cu o eficiență comparabilă cu cea din Comunitatea Europeană;

2002 - apare primul ziar („**Monitorul Primăriei**”) editat de Primăria Timișoara și difuzat gratuit cetățenilor;

-se organizează primul triatlon standard internațional din România, de către „Atletic Club Maraton”;

-apare sub patronajul C.J. Timiș primul număr al publicației „**Licurici**”, editată de un grup de profesori și elevi vorbitori de limbă română din Jula (Ungaria), Vârșeț (Serbia) și Timișoara, revistă **Laureată Național** în anul 2004 de Ministerul Educației și Cercetării;

-apare primul număr al ediției regionale a cotidianului „**Ziua de Vest**”;

-cartierul „**Aeroport**” intră în administrația municipalității, fiind preluat de la MAPN;

2003 - este amenajat primul parc de sculptură din România („**Triade**”), situat la intersecția străzii Mureș cu Calea Martirilor;

-este inaugurat Spitalul de politraumatologie „**Casa Austria**”, ridicat cu sprijin austriac;

-este inaugurat **Consulatul Onorific al Țărilor de Jos**;

-se dă în folosință primul bloc de locuințe pentru tineri și tineri căsătoriți prin programul **Agenției Naționale a Locuinței**;

-încep lucrările de execuție la **Parcul Tehnologic și Industrial** din Timișoara;

2004 - este modernizat Aeroportul Internațional „**Traian Vuia**”;

-este renovată fațada Spitalului Clinic Județean;

-este efectuat primul transplant de celule stem hematopoietice, în vederea regenerării mușchiului cardiac la un pacient cu infarct miocardic întins, prima din Europa de

TIMIȘOARA

ALEEA
PERSONALITĂȚILOR

La 3 august 2009, după consultarea cetățenilor Timișoarei, oamenii de cultură și reprezentanții Primăriei au selectat primele șapte personalități ale căror busturi au fost amplasate în Parcul Central. Este vorba de: **Stan Vidrighin** (primul primar al Timișoarei după instaurarea administrației românești), **Aurel Cosma** (primul prefect român al județului Timiș-Torontal), **Sever Bocu** (guvernator al ținutului Timiș între 1938-1940), **Carol Kuttel** (primarul Timișoarei care a introdus tramvaiul cu cai în oraș, acum peste 140 de ani), **Torok Janos** (primarul care a introdus iluminatul electric stradal în oraș, acum 125 de ani),

Eugeniu de Savoia (prințul care în 1716 cucerește Timișoara de la otomani) și **Claudius Florimund Mercy**, primul guvernator al Banatului intrat sub stăpânire habsburgică). Sculptorii care au realizat cele șapte busturi din bronz au fost **Szakats Bela**, **Ștefan (Soso) Călărășanu**, **Linda Saskia Mencil**, **Dumitru Șer-**

ban, Eugen Barzu, Luigi Varga și Rudolf Kocsis. La aceste lucrări s-a alăturat încă una, a opta, realizată de sculptorul Peter Jecza, care-l înfățișează pe compozitorul **Bela Bartok.** Aceasta a fost amplasată în toamna anului 2009 când regretatul Peter Jecza ar fi urmat să împlinească 70 de ani. Până în iunie 2012 au fost amplasate alte șapte noi statui: **Virgil Birou**, scriitor, inginer de mine, artist fotograf, **Ioan de Hunedoara**, ban al Severinului și apoi voievod al Transilvaniei, **Romul Ladea**, sculptor și profesor de belle arte, **Corneliu Miklosi**, aca-

demician, membru titular al Academiei Române, **Ioachim Miloia**, pictor, istoric de artă, restaurator de biserici, **Dositej Obradovic**, călugăr, scriitor și traducător sârb născut la Ciocova.

Aleea Personalităților a fost completată la 2 august 2013 cu bustul dirijorului **Ion Românu** (fost director al Filarmonicii Banatul), bust realizat de sculptorul **Gheorghe Ardeleanu**, și cu cel al profesorului **Eduard Pamfil** (întemeietorul psihiatriei universitare timișorene), lucrare realizată de sculptorul **Luigi Varga.**

Est (echipa profesorului universitar doctor **Ștefan I. Drăgulescu**, rector al UMF);

-în cartierul Ciarda Roșie, cetățenii înființează primul **Consiliu Consultativ de Cartier**;

iunie 2004 - **Constantin Ostaficiuc** este ales președinte al Consiliului Județean Timiș;

2005 - este înființată **Facultatea de Jazz și Pop „Richard Oschanitzky”**, prima de acest fel din țară;

-călărețul **Teodor Panca** („Iarillo Horse Club”), câștigă Cupa României la hipism, la individual;

-la „Radio Timișoara” (director **Mihai Anghel**) este difuzată prima emisiune în limba ucraineană;

06. 2006 - apare publicația „**Agenda C.J. Timiș**”, cu difuzare gratuită în județul Timiș, DKMT și în Serbia răsăriteană (consili-

er editorial **Dinu Barbu**);

1.12. 2006 - Muzeul de Artă este inaugurat la Palatul Baroc;

15.03.2007 - „Banat Media-Verlag für elektronische Medien” din Germania și Asociația Proiectul Rastko România din Timișoara (devenită Banaterra) au lansat, în premieră în România, o carte poștală cu miniCD-ROM încorporat, acțiune desfășurată în cadrul Proiectului Banaterra sub genericul „Descoperiți Banatul”. (www.banaterra.eu);

01.04.2008 - primul tramvai care a circulat în Timișoara în secolul al XIX -lea este expus în Piața Libertății, devenind unul dintre obiectivele turistice ale municipiului;

10.04.2008 - la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara este înființată „**Asociația Presei Rurale din Banatul Istoric**” (din

TIMIȘOARA

2011, Uniunea Ziariștilor din Banatul Istoric), președinte fiind poetul **Vasile Todî**;
-Constantin Ostaficiuc este reales președinte al C.J.Timiș (vicepreședinți **Liviu Borha** și **Adam Crăciunescu**)
2009 - începe reabilitarea **Bastionului Theresian**;
19.02.2009 - este inaugurat Consulatul Onorific al Franței la Timișoara (consul onorific, dr. ing. **Dan Bedros**);
05.2009 - are loc **Festivalul European al Folclorului Sârbesc**, organizat pentru prima dată în România;
 -se desfășoară prima ediție a **Festivalului Trandafirului**;
17.07.2009 - este deschis Consulatul Onorific al Ungariei la Timișoara (consul onorific, **Zoltán Pánczel**);
3.08.2009 - este inaugurată în Parcul Central **Aleea Personalităților**, prin dezvelirea busturilor a șapte personalități importante din istoria Timișoarei;
12.02.2010 - săptămânalul „**Agenda**” împlinește 20 de ani de la prima sa apariție;
03.2010 - se deschide cel mai mare spital privat din vestul României, „**Athena**”;
04. 2010 - alpinistul timișorean **Horia Colibășanu** cucerește vârful Annapurna (8091 de metri) din Munții Himalaya;
06.2010 - Timișoara este gazda Crosului Național intitulat „**Ziua Olimpică 2010**”;
noiembrie 2010 - **Bastionul „Maria**

Theresia” este renovat și devine o atracție turistică importantă în Banat;
1 Decembrie 2010 - Sala Barocă a Muzeului de Artă, locul în care au performat **Franz Liszt, Johannes Brahms sau George Enescu**, renovată de artistul restaurator **Camelia Crișan**, este inaugurată printr-o recepție dată în cinstea Zilei Naționale a României;
2011 - este inaugurat Consulatul Onorific al

Republicii Moldova;
 - este inaugurat Consulatul Onorific al Bulgariei (consul onorific **Gheorghe Nacov**, primarul comunei Dudeștii Vechi);
10.06.2012 - prof. dr. ing. **Nicolae Robu** este ales primar al municipiului Timișoara (viceprimari **Traian Stoia** și **Dan Diaconu**);
 - dr. ec. **Titu Bojin** este ales președinte al Consiliului Județean Timiș (vicepreședinți **Marian C-tin Vasile** și **Călin Dobra**);
 -RCM Universitatea Timișoara câștigă al doilea titlu de campioană națională la rugby;
3.12.2012 - este inaugurată noua Piață din cartierul Iosefin;
2013 - Timișoara devine Capitala competiției ecologice „Earth Hour Romania 2013”; - este inaugurat Consulatul Onorific al Estoniei (consul onorific dr. **Ovidiu Brânzan**);
2.10.2013 - se constituie Consiliul Consultativ al Minorităților din Timișoara cu participarea reprezentanților maghiarilor, germanilor, sârbilor, ucrainenilor, bulgarilor, cehilor, italienilor și evreilor;
5.10.2013 - echipa de rugby **RCM Universitatea Timișoara** câștigă al treilea titlu de campioană națională a României;
 -Regatul Spaniei deschide la Timișoara un Consulat onorific;
 -se înființează cea mai nouă instituție teatrală din oraș: „Electric Theatre”;
Populația stabilă la 1 ianuarie 2013 - total = 319 279 persoane, din care:
 - masculin = 150 692 persoane
 - feminin = 168 587 persoane
Numărul locuitorilor la 1 ianuarie 2012 = 130 635
Instituții școlare de stat: Colegii naționale: 4; Colegii tehnice: 11; Licee teoretice:7; Licee vocaționale:7; Licee tehnologice: 4 ; Școli gimnaziale: 17; Grădinițe: 48; Grădinițe private: 10; Școli private: 19;
Instituții sanitare: Spitalul Clinic Județean de Urgență; Spitalul Clinic Municipal de Urgență; Spitalul Clinic de Boli Infecțioase și Pneumoftiziologie „Victor Babeș”; Spitalul Clinic de Urgență pentru Copii „Prof. dr. Louis Țurcanu”; Spitalul Clinic de Obstetrică - Ginecologie „Dr. Dumitru Popescu”; Institutul de Boli Cardiovasculare; Serviciul de Ambulanță al Județului Timiș;
Instituții culturale: Filarmonica de Stat „Banatul”; Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely”; Teatrul German de Stat; Casa de Cultură a Municipiului; Opera Română; Teatrul Național „Mihai Eminescu”; Teatrul pentru Copii și Tineret „Merlin”; „Teatrul din

TIMIȘOARA

garaj”, Electric Theatre, Muzeul Banatului; Muzeul Satului Bănățean; Muzeul de Artă; Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș; Biblioteca Județeană Timiș;

Baze sportive și de agrement: Ștrandul Primăriei (fost ICIM); Bazinul de înot al Școlii Generale nr. 30; Baza sportivă - anexă a Complexului Sportiv „Dan Păltinișanu”; Ștrandul Tineretului; Baza de agrement - fostul Tehnometal; Complexul Sportiv Bege; Sala de Sport Olimpia;

Biserici și alte lăcașe de cult: Biserici ortodoxe române: Catedrala Mitropolitană „Sfinții Trei Ierarhi” Timișoara (1936-1940); Biserica „Adormirea Maicii Domnului” - Calea Aradului (2003); „Nașterea Maicii Domnului” - Calea Lugojului; „Pogorârea Sfântului Duh” - Cetate (1997); Biserica „Adormirea Maicii Domnului” - Elisabetin (1784); „Sfântul Arhimandrit Ștefan” - Calea Martirilor; „Sfântul Ilie” - Fabric (1931); „Sfinții Împărați Constantin și Elena” - Fabric Est

(1945); „Pogorârea Sfântului Duh” - Fabric Vest; „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” - Fratelia (1963); „Pogorârea Sfântului Duh” - Freidorf (1975); „Nașterea Maicii Domnului” - Iosefin (1936); „Înălțarea Domnului” - Mehala (1937); „Nașterea Maicii Domnului” - Pădurea Verde (1746); „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” - Plopi (1969); „Adormirea Maicii Domnului” - Ronaț (1988); „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” - Viile Fabric (1997); Biserica ortodoxă română - Piața Kuttli (1931-1936); *Sinagogi:* Cetate (1863-1865); Fabric (1899); Biserici romano-catolice: Piața Nicolae Bălcescu (1912-1919); Piața Romanilor (1896-1901); Mehala; Domul romano-catolic „Sfântul Gheorghe” - Piața Unirii; Biserica greco-catolică „Nașterea Maicii Domnului”; Biserica reformată Cetate (1902) Biserici ortodoxe sârbe: Cetate (1748); Fabric (1745); Mehala (1786); Biserici baptiste: Betel (1923); Biserica baptistă nr. 2 (1950); Emanuel (1975); „Golgota” (1979); „Betania” (1979); „Ghetsimani” (1994); „Vox Domini”; „Maranata” (1999); „Eclesia” (2003); Plopi (1995); „Stanca” (2003); „Sfânta Treime”; Biserica baptistă germană (1878); Biserica baptistă maghiară (1923);

Ruga și alte manifestări culturale: Ziua Timișoarei (3 august); Ruga Timișoarei (Hramul Catedralei Mitropolitane - Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș, 15 septembrie).

ALEEA PERSONALITĂȚILOR MUZICALE

Ideea realizării pe promenade din fața Filarmonicii “Banatul” (manager **Ioan Coriolan Gârboni**) a unei Alei a Personalităților Musicale după modelul celebrei „Walk of Fame” de la Hollywood (există un asemenea experiment și în metrourile vienez, în stația de lângă Opera de Stat) i-a aparținut președintelui-fondator al **Asociației Pro Philharmonia**, economistul **Emil Cristescu**, iar concepul artistului plastic **Ugron Lajos** (originar din Miercurea Ciuc). **Emil Cristescu** a finanțat „stelele” lui Bartok Bela și George Enescu, dezvelite în decembrie 2010. Pe promenada din fața Filarmonicii se mai află steaua lui Franz Liszt și cea a lui Johann Strauss (fiul), donate de **Lorena Vlad**. În 15 octombrie 2013, în prezența celui mai longeviv director al Statdopera din Viena, Ioan Holender, a fost dezvelită placa-ștea pe care este înscris numele compozitorului Johannes Brahms, donată orașului de inginerul **George Cocian**, președintele în exercițiu al Asociației Pro Philharmonia. Alea Muzicienilor va cuprinde 24 de astfel de stele reprezentative, dedicate marilor muzicieni a căror trecere prin viață a fost legată și de numele Capitalei Banatului, Timișoara.

TIMIȘOARA

CETĂȚENI DE ONOARE

Sorin Comoroșan; Horst Waffenschmidt; Helmut Schneider (1994); Corneliu Coposu; Diemut R. Theato; Ștefan Popa Popa's; Johannes Poigenfürst (1995); Gunther H. Kohler; Hubertus Gollnick; Pius Brânzeu; Corina Peptan; Ioan Holender; Alfred H. Moses; Iolanda Bals Söter; Iulius Podlipny (post mortem); Prof. dr. Alexandru Niculescu (1998); Ioachim Miloia (post mortem); Frederic König; Martirii Revoluției din Decembrie 1989 uciși la Timișoara (post mortem); H.H. Nicolae Corneanu (1999); Ana Blandiana; Dan Mateescu; Carla Pelz; Corneliu Murgu; Vasile Deheleanu; Florin Călinescu; Luptătorii din Rezistența Anticomunistă din Banat, martiri ai poporului român (post mortem); Ernest Neumann (2000); Dorin Teodorescu; Wolfgang Clement; Petru Drăgan; Johann Pinkert; James Rosapepe; Vladimir Jurăscu; Mircea Șerbănescu; Vasile Pinteș (2001); Deliu Petroiu; col. (ret) Ion Enescu (post mortem); Gheorghe Tohăneanu; general (ret) Mircea Tomescu; Viorel Cosma; Francesco Pasi; Vittorio Maggi; Anavi Ádám; Cosmin Contra; general (ret) Ioan Nicolae Drăghici; Diogene Bihoi (post mortem); Székely László (post mortem); Ioan Munteanu; Eugen Todoran (2002, post mortem); Viorel Șerban; Margit Șerban; Dorin Tudoran; Iosif Costinaș; Simona Amânar Tabără; Klaus Peter-Marte; Iosif Pilz (2003); Dan Potra; Constantin Gruescu; Dorina Nowak; Dionisie Linți (post mortem); Gheorghe Leahu (post mortem); Johnny Weissmüller (post mortem); Michael Guest; Karl-Ernst Nowak (2004); Pieter Jan Wolthers; Jean Parigi; Pater Berno Rupp (2005); Marius Munteanu (post mortem), Horia Colibășanu, Alexander Josef Ternovits (2006), Paul Goma, Aurel Anton, Mariana Șora, Mihail Șora, Murgu Isărescu, Ioan (Hansi) Moser, Roland Gunesch, Alexandru Folker, Alexandru Buligan, Oskar Szuhaneș, Șerban Foarță, Constantin Lache, Phoenix Band (2007), Gabriel Banat, Dan. V. Poenaru, Toma Dordea, Nicolae Doran, veterani de război, foștii membri ai echipei de fotbal Știința Timișoara din campionatul României 1957-1958, Alexandru Șumski, Nicolaus Wolcz, Cornel Ungureanu, Livius Ciocârlie, Constantin Flondor, Adalbert Przibram (2008), regele Mihai I de România, Rolf Maruhn (2009), Horia Rusu (post-mortem), Mile Cărpenișan (post mortem), Robin Anthony Barnett, Constantin Octavian Luca (2010), Wilhelm Friedl (2011), Cartiș Gheorghe Ioan (2012), Coriolan Babeți (2012), Ingo Glass (2012), Heinz Doll (2012), Diodor Nicoară (2012), Tiberiu Guban (2012), Ilie Stepan (2012), sublocotenent (post mortem) Ioan Grosaru, sublocotenent (post mortem) Ioan Lucian Leuștean, colonel dr. Augustin - Nicușor N. Pegulescu, plutonier major Nicola Ștefan Dănuț, plutonier Badea Marin Gabriel-Nicușor, sergent major Iovi Ion-Vasile Marius-Traian, sergent major Popa Marin Sorin-Cătălin (2012), Băcanu Gheorghe (2013), Francesco Illy (post mortem, 2013), Chester Mornay Williams (2013), Wilhelm Mühle (post-mortem, 2013).

TIMIȘOARA

EROII MARTIRI AI REVOLUȚIEI DE LA TIMIȘOARA
– Decembrie 1989 –

17 Decembrie

Andrei Maria, 25 de ani, Aparaschivei Valentin, 48 de ani, Apro Mihai, 31 de ani, Avram Ioan Vasile, 40 de ani, Balmuș Vasile, 26 de ani, Balogh Pavel, 69 de ani, Bărbat Lepa, 43 de ani, Bânciu Leontina, 39 de ani, Belehuz Ioan, 41 de ani, Belici Radian, 25 de ani, Bontze Petru Ioan, 22 de ani, Boțoc Luminița, 14 ani, Caceu Margareta, 40 de ani, Caceu Mariana Silvia, 37 de ani, Carpîn Dănuț, 29 de ani, Chăoși Alexandru, 24 de ani, Ciobanu Constantin, 43 de ani, Cruceru Gheorghe, 25 de ani, Csizmarik Ladislau, 55 de ani, Ewinger Slobodanca, 21 de ani, Fecioru Lorent, 38 de ani, Ferkel-Șuteu Alexandru, 43 de ani, Florian Antoniu Tiberiu, 20 de ani, Gîrjoabă Dumitru Constantin, 24 de ani, Grama Alexandru, 18 ani, Hațegan Petru, 47 de ani, Ion Maria, 57 de ani, Iosub Constantin, 17 ani, Iotcovici Gheorghe Nuțu, 25 de ani, Istvan Andrei, 42 de ani, Jugănaru Dumitru, 37 de ani, Lăcătuș Nicolae, 25 de ani, Luca Rodica, 30 de ani, Lungu Cristina, 2 ani, Mardare Adrian, 20 de ani, Mariș Ștefan, 40 de ani, Miron Ioan, 58 de ani, Motohon Silviu, 35 de ani, Munteanu Nicolae Ovidiu, 25 de ani, Nagy Eugen, 17 ani, Opre Gogu, 30 de ani, Osman Dumitru, 24 de ani, Oțeliță Aurel, 34 de ani, Păduraru Vasile, 30 de ani, Pinzhoffer Georgeta, 35 de ani, Popescu Rozalia Irma, 55 de ani, Radu Constantin, 33 de ani, Sava Angela Elena, 25 de ani, Sava Florica, 33 de ani, Simicin Nicolae, 32 de ani, Sporer Rudolf Herman, 33 de ani, Stanciu Ioan, 42 de ani, Tako Gabriela Monica, 10 ani, Tășală Remus Marian, 23 de ani, Todorov Miroslav, 25 de ani, Țintaru Teodor Octavian, 21 de ani, Vărcuș Ioan Claudiu, 15 ani, Wittman Petru, Zăbulică Constantin, 30 de ani, Blîndu Mircea, 27 de ani, Ewinger Slobodanca, 21 de ani, Radu Constantin, 33 de ani, Pisek Ștefan, Zornek Otto, 53 de ani.

18 Decembrie:

Ciopec Dumitru Marius, 20 de ani, Ianoș Paris, 18 ani, Leia Sorinel Dinel, 23 de ani, Măriuțac Ioan, 20 de ani, Nemțoc Vasile Marius, 19 ani.

19 Decembrie:

Curic Veronica, 32 de ani, Reiter Edita Irina, 39 de ani.

TIMIȘOARA

„FÂNTÂNILE PAȘEI”

Conducătorii beylerbelik de Timișoara și-au avut reședința de vară în marginea orașului, pe Calea Torontalului de azi. „Fântâna Pașei”, așa cum era numită reședința guvernatorului otoman, consta dintr-un pavilion central aflat în mijlocul unei grădini orientale, probabil persană, aceasta din urmă fiind, în viziunea Orientului islamic, modelul grădinii Paradisului. La Fântâna Pașei pare să fi poposit în 3 septembrie 1695 însuși sultanul Mustafa al II-lea (foto - dreapta, sus), în vremea căruia Dimitrie Cantemir s-a aflat capuchehaia, adică reprezentant al domnului Moldovei la Stambul. La anul 1697, viitorul domn al Moldovei - trecând și prin Timișoara - a

ajuns în tabăra otomană în timpul bătăliilor de la Petrovaradin și Zenta. Înfrângerea suferită de oștile sultanului Mustafa al II-lea în fața habsburgilor l-a încredințat pe Dimitrie Cantemir că Imperiul Otoman se clatină. Analiza poli-tică a acelei stări de fapt a fost făcută de

Dimitrie Cantemir în vestita sa lucrare „Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman” („Incrementa atque decrementa aulae othomanicae” - operă tradusă și publicată imediat în limbile engleză, franceză și germană).

Și chiar în zilele în care Mustafa al II-lea vizita reședința Pașei - el fiind primul sultan ajuns în Timișoara - se naște în familia unui ienicer pensionat (Mustafa aga, originar din cetatea Eger-Ungaria) ultimul copil al acestuia, cel care va fi cunoscut în istoriografie drept **Elhac Ibrahim Naimeddin „Temesvari”** („Timișoreanul”), autorul cronicii „Grădina martirilor de la fruntarii”, în care a consemnat cele auzite de la tatăl său, precum și cele trăite de el până în anul 1716. An în care, la reședința de vară numită „Fântâna Pașei”, Mehmed Aga semna în fața prințului Eugeniu de Savoya actul de capitulare prin care Timișoara trecea din stăpânire turcească în cea austriacă.

„Fântâna Pașei” a fost păstrată și folosită de comandantii cetății Timișoarei și după plecarea otomanilor, primind însă un nou nume: „Präsident Garden”. Este administrată apoi de Episcopia Ortodoxă Sârbă (ilirică), pentru ca armata revoluționară maghiară să o distrugă în timpul asediului Timișoarei din anul 1849. „Fântâna Pașei” - „Präsident Garden” a ars atunci din temelii, dar ruinele ei au putut fi văzute până în urmă cu câțiva ani la ieșirea din Timișoara, pe Calea Torontalului.

PRIMARUL CARE A MODERNIZAT TIMIȘOARA

Carol Telbisz a condus Timișoara ca primar vreme de 29 de ani, între anii 1885 – 1914. Născut la Cenad în anul 1854, se trăgea dintr-o familie de bulgari din Star Bișnov (Bešenova Veche). Studiază dreptul la Budapesta, apoi își ia doctoratul (în drept administrativ) la Viena. Lucrează câțiva ani în administrație și devine primar al Timișoarei la 31 de ani, după ce a fost înnobilit cu titlul de baron (nemeș). Perioada în care a fost primar s-a remarcat prin faptul că orașul a renunțat la funcțiile sale militare, de cetate apărată de fortificații puternice, evoluând spre un oraș deschis, dezvoltat din punct de vedere industrial. În timpul administrației lui Carol Telbisz au fost modernizate canalizarea și alimentarea cu apă a orașului, iluminatul stradal și a fost introdus tramvaiul electric. Au fost ridicate instituții de învățământ și de cultură, au fost deschise biblioteci populare și au fost înființate multe dintre fabricile emblematice ale Timișoarei, pregătind orașul pentru generațiile viitoare care, în opinia lui Telbisz, aveau datoria „de a transforma Timișoara într-un oraș mare, frumos și

TIMIȘOARA

modern.” Spre sfârșitul administrației Telbisz, Timișoara era considerată al treilea oraș ca importanță din Imperiul austro-ungar, după Viena și Budapesta. Pentru meritele sale deosebite ca primar al Timișoarei, Carol Telbisz a primit în anul 1890 funcția de consilier regal, iar în anul 1900 a fost decorat cu Ordinul clasa a III-a al Coroanei de Fier a Curții Regale. În anul 1905 devine consilier al Curții. La aniversarea a 20 de ani în funcția de primar, este numit cetățean de onoare al Timișoarei. Moare în anul 1914.

PRIMUL PRIMAR ROMÂN

Stan Vidrighin (1878-1956) era originar din comuna Rășinari, județul Sibiu. Absolvent al Facultății Politehnice din Budapesta (1900). Stagii de specializare la universități din Dresda, Berlin, Hamburg, Köln, Strasbourg și Londra. Deputat ales pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, membru al Marelui Consiliu Național. La anul 1904 era numit inginer șef al serviciului tehnic al Primăriei Timișoara. Pregătește proiectul general de canalizare a apelor uzate și meteorice și cel de alimentare cu apă a orașului. Lucrările la canalizare au început în

luna mai 1909, concomitent la cele două canale colectoare de pe malul stâng și drept al râului Bega. Lu-crările pentru stația de epurare (aprilie 1911) au fost date în antrepriză unei firme din Budapesta. În 26 octombrie 1912 în Timișoara au început să funcționeze sistemul de canalizare și stația de epurare a orașului, printre primele din țară. Stan

Vidrighin este ales primar al Timișoarei în anul 1919, viziunea acestuia asupra capitalei Banatului fiind aceea a unui oraș cu aspirații europene. În urma unor acuzații nedrepte i se intentează un proces penal, așa că renunță la funcția de primar al Timișoarei la 30 aprilie 1921. Datorită calităților sale organizatorice și profesionale, Stan Vidrighin este ales în același an rector al Școlii Politehnice din Timișoara, pe care a și fondat-o, de altfel, alături de profesorul Traian Lalescu. Vidrighin obține un al doilea mandat ca edil șef al Timișoarei în perioada 3.01.1922 - 31.08.1922, dar în anul 1923 este chemat la București pentru a administra sistemul alimentării cu apă și canalizare al capitalei României, experiența obținută la Timișoara contând foarte mult.

Ajunge director general al Poștei și Telecomunicațiilor Române, apoi va deține funcția de director al Căilor Ferate Române. Trece la cele veșnice în anul 1956.

„ACADEMICIANUL ȘINELOR DE TRAMVAI”

În anul 1920, primarul Stan Vidrighin îl numește ca inginer șef la „Tramvaiele Comunale Timișoara” pe un tânăr inginer care lucrase până la începutul primului război mondial la Fabrica de cabluri electrice „Siemens” din Budapesta. Numele acestuia era **Corneliu Mikloși**. Originar din comuna arădeană Covăsânt (s-a născut aici în anul 1887), Mikloși urmează liceul „Moise Nicoară” din Arad. Studiază la Politehnica din Karlsruhe, apoi la Universitatea Tehnică din Budapesta, al cărei absolvent va deveni la anul 1909. Asistent la universitate, apoi inginer la „Siemens”, tânărul Mikloși e încorporat și obligat să lupte în armata austro-ungară. După 1 decembrie 1918, se stabilește definitiv în România, la Timișoara. Cariera sa a fost una excepțională. Inginer șef la „Tramvaiele Comunale Timișoara” din 1920, după fuzionarea acestora la anul 1922 cu Uzina Electrică și formarea „Întreprinderilor Electromecanice Timișoara”, Corneliu Mikloși devine directorul acestora și va rămâne în funcție până în anul 1949. Viitorul academician este cel care a gândit încă din anul 1920 construirea unor ateliere pentru revizia proprie a vagoanelor. În timp, atelierile se transformă într-o adevărată Fabrică de Tramvaie. În perioada 1922-1924 se construiesc un număr total de nouă vagoane motorice de tip D. În aceeași perioadă a fost proiectat și vagonul-remorcă de tipul C, iar până la izbucnirea războiului au fost proiectate și executate mai multe modele de vagon, pentru ca în anul 1946 directorul Mikloși să introducă primul vagon de tramvai pe boghiuri. Și tot el introduce pentru prima dată în România firosul (troleibusul). Adept

TIMIȘOARA

al tehnologiei moderne, Corneliu Mikloși a înființat în anul 1936, „Cercul pentru încurajarea studiilor”, cu activitate de cercetare în domeniul sudurii, sub oblăduirea Școlii Politehnice din Timișoara. De altfel, academicianul Corneliu Mikloși este realizatorul în premieră mondială a mașinii „Taurus” de sudat capete de șină „in situ”. Între 1949-1962 este profesor universitar. Din 1954 este șeful Secției de sudură și director al Centrului de Cercetări Tehnice al Bazei Academiei Române din Timișoara. Membru corespondent al Academiei Române din anul 1954, apoi membru titular din 1955. Preocuparea lui Mikloși față de

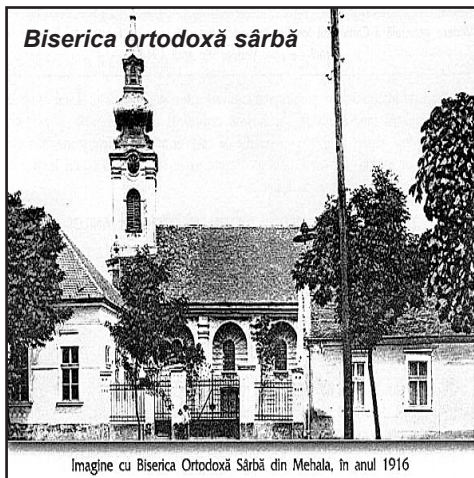
soarta angajaților Întreprinderilor Electromecanice s-a concretizat în mai multe obiective realizate în perioada în care a fost director: bibliotecă de specialitate, Asociația de ajutor mutual al muncitorilor, Cooperativa de Credit, Fanfara și Corul personalului de la Mișcare, Asociația Sportivă Electrică, Stadionul (UMT), cabanele Bella-Vista și Brădișor de pe Muntele Mic, Palatul Cultural al IET (cunoscut mai târziu ca și Clubul „1 Mai”).

Corneliu Mikloși trece la cele veșnice în anul 1963. Bustul său este amplasat într-un parculeț din incinta Facultății de Mecanică din Timișoara de pe Bd. Mihai Viteazul numărul 1. Strada Mircești din Timișoara a primit după anul 1989 numele vestitului academician.

PIAȚA CU TREI BISERICI

Josef Geml, ultimul primar austro-ungar al Timișoarei, consemna în monografia sa „**Vechea Timișoară în ultima jumătate de veac - 1870-1920**” următoarele despre comuna - pe atunci - **Mehala**: „Casă cu etaj este numai una - în piață, unde au fost odată călugărițele-învățătoare; ea este proprietatea orașului și găzduiește o parte din școala de stat și un cămin pentru copii. Toate celelalte clădiri publice se găsesc tot în piață și anume bisericile românească, sârbească și romano-catolică, vechea primărie cedată statului pentru școală, primăria construită în 1902, apoi clădirile școlilor românești și sârbești”.

Despre ce piață este vorba în lucrarea lui

Biserica ortodoxă sârbă

Imagine cu Biserica Ortodoxă Sârbă din Mehala, în anul 1916

Biserica ortodoxă românească

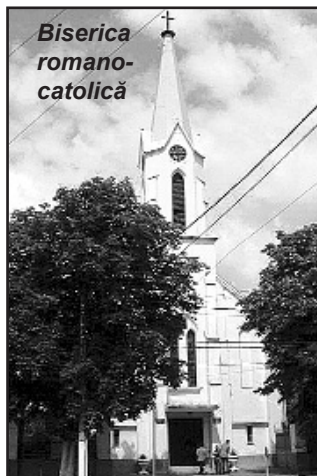
Geml? Piața evocată de fostul primar al Timișoarei se numește azi **Piața Avram Iancu**. Ortodocșii români și sârbi din Mehala (Újváros după 1718, apoi Franzstadt din 1910) s-au rugat împreună în aceeași biserică - Sfântul Nicolae - zidită în anul 1786 și pictată de **Nicola Alexici**, dar Parohia ortodoxă româno-sârbă din Mehala s-a înființat mai înainte, la anul 1744.

Nicolae Ilieșiu arată în monografia sa dedicată Timișoarei că separarea credincioșilor români de cei sârbi s-a făcut abia în anul 1887. Și nu s-a făcut oricum! În a doua zi de Paști a anului 1887 corul dirijat de **Iosif Nișiu** a început să cânte în românește „Hristos a înviat!”. Preotul **Constantin Hadji**, preot comun până în acel moment, a slujit tot în limba română. Credincioșii sârbi îndrumați de **Uroș Vuici** - învățător la școala sârbească din Mehala - au încercat să acopere corul

TIMIȘOARA

românesc și glasul preotului care slujea în românește, cântând puternic în sârbește. A ieșit un scandal public care a ajuns până la Curia Regescă de la Budapesta, care a decis la anul 1890 separarea bisericii ilirice sârbești de cea ortodoxă românească.

Biserica romano-catolică din Mehala cu hramul „Sfântul nume al Sfintei Fecioare Maria” a fost construită în anul 1887, cu banii donați de locuitorii acestui cartier. A fost realizată în stil neo-gotic cu elemente neo-romanice. Are un altar principal și două secundare executate în stil gotic de sculptorul **Ferdinand Stuflesser** din Tirolul de Sud. Pictura altarului principal, cu Sfânta Fecioară în brațe cu pruncul, a fost refăcută în anul 1975, după o fotografie veche.

Biserica romano-catolică

Biserica (catedrala) ortodoxă românească din Mehala va fi zidită în anul 1925, pe terenul cedat parohiei de către Primărie în Piața Principele Mihai, așa cum s-a numit Piața Avram Iancu până la începutul anilor '50. Ceremonia religioasă a punerii pietrei de temelie a bisericii ortodoxe române s-a desfășurat în data de 4 octombrie 1925. Invitația primarului de atunci al orașului Lucian Georgevici făcută monarhiei române de a participa la eveniment a fost onorată de **Regele Ferdinand** și **Regina Maria**, însoțiți de **Principele Carol** (viitorul Rege Carol al II-lea) și **Principesa Elena**. Sfințirea lăcașului de cult s-a făcut la 10 octombrie 1937.

SURORILE ȘCOLARE SĂRACE DIN JOSEFIN

În anul 1833, în Bavaria, **Karolina Gerhardinger (Maria Theresia de Iisus)** fondează Ordinul sursorilor școlare sărace Notre Dame. Faima măicuțelor ajunge și în Banat. Episcopul Diecezei din Cenad, Alexandru Csajaghy, a aflat de Ordinul din Bavaria și, dorind să înființeze o școală pentru instruirea și educarea fetelor din Dioceză (care avea pe atunci un număr mare de credincioși romano-catolici), o vizitează la München pe stareța Maria Theresia. Episcopul bănățean o convinge că e nevoie de școală temeinică în Banat, iar aceasta trimite la Timișoara șase călugărițe, în octombrie 1857. Prima stareță a fost Maria Ludmilla. După moartea acesteia, în anul 1859, stareță ajunge Abundantia Litschgy. Cele șase surori reușesc să construiască prima lor mănăstire în cartierul Cetate, în apropierea Muzeului Banatului de azi. Surorile primesc aprobarea de a prelua conducerea școlii de fete, iar pentru elevele venite din diferite așezări bănățene se construiește un internat. Stareța Abundantia are inițiativa fondării mai multor filiale ale Ordinului, precum și a unor instituții de binefacere: orfelinat, școală elementară și grădinițe.

Din anul 1882, mănăstirea din cartierul Iosefin (un impresionant complex de clădiri realizat în anul 1881 grație sprijinului financiar dat de noul episcop **Alexander Bonnaz**) devine inima Ordinului. Biserica mănăstirii a fost ridicată în 1894, în stil neoromanic, pe cheltuiala călugărițelor. Sfințirea a avut loc la 8 octombrie 1895, lăcașul de cult primind hramul Sfintei Inimi a lui Iisus. În Complexul monahal și-au desfășurat activitatea: Școala elementară, Căminul de zi pentru copii, Școala Superioară de fete, Școala Superioară Pedagogică, dar și o școală unde se învăța lucrul de mână. Surorile se ocupau de toate treburile grădiniței, școlilor și internatului, dar au angajat pe o perioadă limitată și profesori de specialitate la anumite materii.

TIMIȘOARA

Între anii 1935 - 1937 a fost ridicată o nouă clădire a complexului școlar, proiectată de arhitectul Michael Wolf, în stilul Bauhaus, cu intrarea pe Bulevardul Tineretii. În vara lui 1944, în timpul atacului anglo-american asupra Gării de Nord din Timișoara, peste Institutul Notre Dame cad bombe incendiare, iar parte din clădiri și din ornamentele bisericii sunt distruse. În acel moment

în școlile Ordinului Notre Dame învățau peste 700 de eleve de diferite confesiuni și de diferite naționalități: maghiară, germană, română, bulgară, slovacă, sârbă ori evreiască. După 1948, în clădirea Institutului Notre Dame au funcționat Colegiul Bănățean, Liceul sârbesc „Dositei Obradovici” și Casa de Cultură a Studenților.

În anul 1948 Ordinul a fost dizolvat, unele surori au fost anchetate de Securitate, oficialitățile comuniste le-au luat dreptul de a preda, așa că unele surori au emigrat în Germania. Dar au fost și unele care au rămas în Banat, în biserica din Iosefin, proprietatea lor materială și spirituală. După 1989, atunci când Ordinul a fost reînființat, măicuțele și-au putut relua activitatea.

La 10 noiembrie 2008, în domul fostei mănăstiri, în prezența episcopului **Martin Roos**, a primarului Timișoarei **Gheorghe Ciuhandu** și a părintelui Cavaler de Malta **Peter Szabo** (foto, stânga sus) a avut loc ceremonia aniversării a 150 de ani de la înființare, la Timișoara, a **Ordinului Surorilor Sărace Notre Dame**.

PRIMUL SPITAL CIVIL

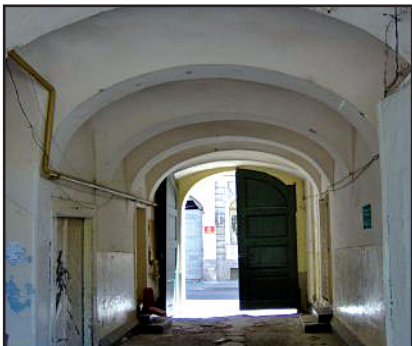
Primarul Timișoarei **Peter Solderer** (1722-1742) s-a străduit încă din anul 1726 să construiască un spital orașenesc pentru comunitatea locală. Registrele secolului al XVIII-lea consemnează faptul că primii bolnavi au început să fie îngrijiți în spitalul civil al Timișoarei la anul 1745. Construcția a fost terminată în anul 1744, în timpul primarului **Andreas Pfann** (1742-1745), iar existența spitalului este atestată oficial în anul 1751. Instituția era o mândrie a administrației timișorene, cu atât mai mult cu cât la acea vreme orașe ca Viena sau Budapesta nu aveau un spital al municipalității. Povestea spune că spitalul situat pe actuala stradă Mărășești a fost ridicat pe locul fostului harem al pașei Hassan, beglerbegul vilayetului Timișoara. Se presupune că tot pe vremea ocupației turcești în același loc exista un spital de companie unde erau îngrijiți spahii și ienicerii răniți în bătălii.

În anul 1757, clădirea a fost supraetajată, stilul arhitectural fiind barocul caracteristic acelei perioade. Peste zece ani (1767), împăratul Iosif al II-lea vizitează spitalul orașenesc și face un dar de 12 000 de guldeni, o sumă importantă la acea vreme.

În 1849, către sfârșitul revoluției burgheze, trupele revoluționarilor maghiari bombardează Timișoara, iar clădirea spitalului ia foc, fiind refăcută ulterior din fondurile comunității. Imobilul primește o destinație mai largă, adăpostind temporar diverse alte instituții: școală, tipografie, poștalioane, azilul pentru sărmani, depozite de tot felul. Municipalitatea avea nevoie de un nou spital, dar banii se strâng cu greu. Totuși, în anul 1914 începe o nouă construcție, dar războiul oprește investiția pentru o bună perioadă de timp. Demersurile marelui medic timișo-

TIMIȘOARA

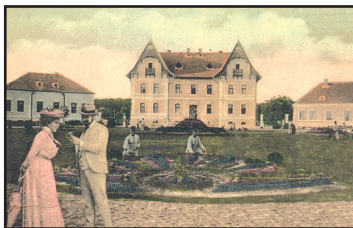

rean dr. **Aurel Câdea**, făcute în anii interbelici (1930-1931, primar fiind **dr. Cornel Groșorean**), determină municipalitatea să aloce banii necesari și să facă reparații semnificative la clădirea spitalului orășenesc. Abia peste 75 de ani fațada clădirii este restaurată (2004-2005, primar fiind **dr. ing. Gheorghe Ciuhandu**).

„CASA VERDE”

În anul 1885 se înființează în Pădurea Verde Școala Profesională de Pădurari, primind ca dotare de la autoritățile austro-ungare o clădire în formă de bastion, o fostă casă de vânătoare, spațiu în care până atunci protipendada Timișoarei își petrecea timpul la sfârșit de săptămână. Instituția silvică a mai primit și un teren pentru pepinieră în suprafață de 20 jugăre, pădure pentru lucrări practice în suprafață de 1 239 jugăre, precum și alte acareturi. Școala a mai fost numită în timp „Casa Verde”, datorită culorii cu care era zugrăvit corpul principal, dar poate și datorită faptului că se afla situată în inima Pădurii Verzi, unul dintre „plămâni” Timișoarei. În cadrul școlii a existat și un Muzeu al Vânătorii, excepțional dotat. Din anul 1919 în cadrul grupului funcționează diferite forme de învățământ: Școala Silvică Medie (Forst-Mittelschule, 1919-1923), Școala de Conducători Silvici (1923-1946), Școala de Subingineri Silvici (1946-1948). Începând din anul școlar 1948-1951, insti-

tuția se numește „Școala Tehnică Silvică Timișoara”, sub conducerea directorului **Ion Vlaheli**.

În 1952, la solicitarea ocupanților sovietici, școala a fost evacuată în câteva zile. În localul Școlii Tehnice Silvice se instalează o unitate militară a Armatei Roșii, specializată în bruij radiofonic. În anul 1953 școala se mută la Curtea de Argeș și Râmnicu Vâlcea. Expozatele Muzeului de Vânătoare au fost predate

Muzeului Banatului - parte din ele, mamiferele mari - iar dioramele, colecțiile de trofee de vânătoare și machetele de instalații vânătoarești au ajuns la Școala Silvică din Curtea de Argeș.

Complexul silvic va rămâne nefolosit până în anul 1956, apoi, datorită insistențelor unor profesori, cum au fost inginerii **Aurel Țeicu** (unchiul compozitorului Marius Țeicu), **Victor Postolache** și **Aurel Vancea**, se reușește mutarea la Timișoara a Școlii Silvice din Caransebeș. Instituția de învățământ de la Pădurea Verde se va numi de acum încolo Școala Profesională pentru pădurari silvici, Școala Tehnică de maiștri silvici, Școală postliceală și Liceul de silvicultură (1969-1999). În prezent are mai multe forme de învățământ: Liceu silvic-curs de zi, Școală Profesională, Școală postliceală, Cursuri de calificare în meseria de pădurar. Printre absolvenții Liceului Silvic din Timișoara s-au numărat viitorul ambasador al României în Maroc și Portugalia, **Vasile Popovici** (promoția 1976), prozatorul, eseistul și traducătorul **Radu Pavel Gheo** (Gheorghită), promoția 1987, inginerul silvic **Nicușor Țătu**, director al Direcției Silvice Timișoara.

TIMIȘOARA

PARCUL ALPINET

Parcul Alpinet din Timișoara (numele vechi era Arboretum) a fost realizat de către arhitectul **Mihai Demetrovici**, același care a creat și celebrul Rosarium - Parcul Rozelor - în secolul XX (perioada interbelică). Prima amenajare ca parc a terenului situat pe malul stâng al canalului Bega este menționată începând cu anul 1930. Terenul fiind denivelat, s-au putut realiza mai multe terase cu ziduri de piatră. Conține o colecție de diverse specii alpine și subalpine, de unde și denumirea de Alpinet primită mai

târziu. Parcul nu este foarte întins (are puțin peste 21 000 de metri pătrați), dar este cochet, beneficiind și de un loc de repaus, Terasa "Flora". Este mărginit de canalul Bega, podurile Traian și Episcopului și Splanul Tudor Vladimirescu. Viziunea peisageră a Parcului Alpinet a aparținut arhitectului **Ștefan Iojica** și a fost demonstrată cu ocazia expoziției floricole din anul 1967. Parcul dezvăluie frumusețea lucrărilor de artă realizate în piatră de Viștea în cadrul Taberei de sculptură cu tema "Orașul născut din ape" din anul 1984 (printre alte clădiri, Palatul Parlamentului din Budapesta, Biserica Neagră din Brașov, Palatul Cotroceni au capitellurile, ancadramentele și coloanele lucrate în calcar de Viștea).

În cursul anului 2003 parcul a fost reamenajat. Au fost tăiate exemplarele de plop piramidal de pe faleză, și au fost plantate zeci de exemplare de magnolii.

POLITEHNICA

După făurirea României Mari, primarul Timișoarei, **Stan Vidrighin**, solicită în anul 1920 Consiliului Dirigent (primul guvern al noului stat național românesc) dreptul de a se întemeia la Timișoara o Școală Politehnică. Consiliul de Miniștri aprobă la 22 octombrie 1920 deschiderea cursurilor universitare la Școala Politehnică din Timișoara, cu începere de la 15 noiembrie 1920. Regele Ferdinand I semnează Decretul regal care consfințește decizia Consiliului de Miniștri. Cursurile primului an al Școlii Politehnice (cu patru facultăți) se vor desfășura în cartierul Cetate, în clădirea Școlii Comunale (de pe strada Carol Telbisz). În anul 1923 începe construcția primelor pavilioane ale Politehnicii, în cartierul Elisabetin. Corpul principal, căminul și laboratoarele sunt inaugurate la 11 noiembrie 1923. Este începutul dezvoltării unei instituții universitare emblematice pentru inteligența inginerască timișoreană. Absolvenții Politeh-

nicii din Timișoara au devenit personalități ale vieții românești, științifice și publice. Cu puține excepții, edilii Timișoarei și conducătorii județului Timiș din ultimele două decenii au absolvit Politehnica timișoreană. Clădirile din complexul Politehnicii Vechi se remarcă prin armonie și proporție; ancadramentele intrărilor și ale ferestrelor respiră multă eleganță. Exteriorul este îmbrăcat cu cărămidă aparentă, fiind împodobit cu arabescuri delicate. Prin construcțiile succesive care au urmat anului 1993, prin creșterea spectaculoasă a facultăților, Politehnica a devenit o cetate universitară în care învață zeci de mii de studenți.

TIMIȘOARA

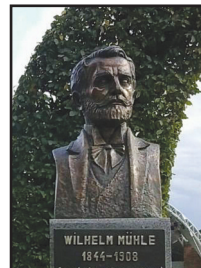
PARCUL ROZELOR

Amenajarea frumosului Parc al Rozelor (Rosarium) începe în anul 1891. Pe terenul cuprins între Parcul Coronini (Fabric) și Parcul Scudier (Central), Primăria Timișoarei aprobă organizarea unei Expoziții universale. În acest loc sunt executate aranjamente

florale și arboricole pe o suprafață de 90 de mii de metri pătrați. Aspectul era acela al unui parc englezesc, fiind amenajat de florari ce-ebri ai sfârșitului de veac XIX, așa cum a fost **Wilhelm Mühle**, grație căruia, în anul 1881, ziarele "Temesvarer Zeitung" și "Dél-magyar-országi Közlöny" scriau că Timișoara era un "El Dorado al trandafirilor". Vizitat în acea perioadă de împăratul austro-ungar

Franz Iosef, parcul primește numele acestuia. În anii interbelici, parcul este numit „Rosarium”. Arhitectul **Mihai Deme-trovici**, șeful horticulturii municipale, este cel care amenajează temeinic și cu artă „Rosariumul” între anii 1929-1934, împreună cu maestrul horticultor **Árpád Mühle**, fiul lui Wilhelm Mühle, sprijiniți și de **Doris Sâmboteanu**, soția comandantului militar al orașului.

Sunt plantate peste 1 200 de specii și variante de trandafiri, iar fiecare soi avea o tăbliță pe care era trecut numele soiului dar și numele celui care l-a donat "Rosarium"-ului. După cel de-al doilea război mondial s-a amenajat în parc un teatru de vară. La ieșirea din „Rosarium” se află Casa de Creație a Artiștilor Plastici din Timișoara, acolo unde și-au desfășurat și își desfășoară activitatea nume sonore ale picturii și sculpturii românești contemporane. În 2 august 2013, Wilhelm **Mühle** a primit titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Timișoara, iar bustul său a fost așezat în parcul gândit și de fiul său **Árpád**: Parcul Rozelor.

FIERBĂTOAREA DE BERE

"Fabrica de Bere" din Timișoara este cea mai veche din România. În anul 1718, la 1 ianuarie, s-a deschis o fierbătorie de bere care producea pentru nevoile armatei habsburgice, apa din oraș nefiind potabilă. La mijlocul secolului al XVIII-lea sunt ridicate noi construcții ale fierbătoriei, unele păstrate până azi. După anul 1827 Viena arendează fabrica. (Ca un fapt divers, în anul 1847 la Fabrica de Bere din Timișoara are loc primul concert în afara Vienei al compozitorului Johann Strauss Fiul.) La anul 1874 Fabrica de Bere din Timișoara devine prima Societate pe Acțiuni din spațiul bănățean (SA). După anul 1883, societatea "Ignatz și fiii" a cumpărat "Fierbătoria de bere din Fabric, Societate pe acțiuni", întreprinderea fiind modernizată. În perioada interbelică, berea fabricată la Timișoara devenise berea oficială a Casei Regale a României.

În perioada regimului comunist fabrica ajunge în proprietatea statului. Producția de bere continuă, iar procesul de producție devine automatizat. Din 1962 apa folosită pentru fabricarea băuturii este cea din râul Bega, cu o compoziție chimică optimă, apă dusă printr-un canal subteran a cărui gură de captare se află în amonte față de vechea uzină electrică din cartierul Fabric. După 1989, fabrica s-a privatizat, majoritatea acțiunilor "Fabricii "Timișoreana" ajungând, la început, în proprietatea angajaților, apoi acțiunile s-au concentrat în mâna câtorva persoane. În anii '90 ai secolului XX Fabrica de Bere a deschis în Fabric o berărie cu grădină de vară, iar apoi un restaurant în Piața Victoriei "Timișoreana Club XXI", administrate de **Andrei Rain**. Fabrica de bere de la Timișoara a fost achiziționată după anul 2000 de la principalii acționari români de către concernul sud-african SAB Miller.

TIMIȘOARA

OLIMPICII TIMIȘOAREI

IOLANDA BALAȘ

La 12 decembrie 1936 se naște **Iolanda (Jolan) Balaș**, cea pe care enciclopediile sportive o consideră și azi „cea mai mare săritoare în înălțime a tuturor timpurilor”. Ioli a avut o copilărie plină de privațiuni: pentru a-și ajuta familia în anii grei de după război, vindea pe stradă ziare locale. Avea însă o vitalitate deosebită, remarcată de Luiza Lupșa (campionă la săritura în lungime), care a văzut-o pe Iolanda jucându-se în curtea casei sale, acolo unde atleta a copilărit alături de regretatul rugbist **Mircea Cosma** (1946-2010). Soții Lupșa au îndrumat-o pe Iolanda spre Clubul „Electrică” (pe al cărui stadion **Ion Söter** sare la 1 mai 1949

1,925 metri în înălțime, stabilind un nou record național, el fiind și primul român care a sărit peste ștacheta ridicată la doi metri). Ioli va rămâne la „Electrică”, având-o ca antrenore pe Luiza Lupșa, până la desființarea clubului (1953), după care trece la CCA (Steaua) București. La 19 ani, Iolanda Balaș stabilește primul său record mondial (14.07.1956). Urmează apoi o carieră sportivă de-a dreptul impresionantă: a obținut 14

titluri de campioană națională, dar și 14 recorduri mondiale (recordul său la săritura în înălțime, de 1,91 metri, stabilit în 1961, a rezistat aproape un deceniu). A fost dublă campioană europeană, la Stockholm (1958) și Belgrad (1962), dublă campioană olimpică, câștigând medalia de aur la Jocurile Olimpice de la Roma (1960) și de la Tokyo (1964). Se retrage din activitatea competițională în anul 1967, când se căsătorește cu fostul ei antrenor **Ion Söter**. Absolventă a Institutului de Cultură Fizică. Iolanda Balaș este aleasă președintă a Federației Române de Atletism (1991-2005). A fost vicepreședinte al Comitetului Olimpic Român (1998-2002). A fost distinsă cu Ordinul Muncii (1960), Ordinul Steaua României (1962), Ordinul

Meritul Sportiv (1964) și Ordinul Național Steaua României în grad de ofițer (2000). A devenit Maestru Emerit al Sportului (1951 și 1958). În 1963 a primit din partea Comitetului Internațional Olimpic trofeul „Mohamed Taher Pașa” (după numele întemeietorului Jocurilor Mediteraneene), ca semn de prețuire pentru susținerea olimpismului. Cetățean de onoare al municipiului Timișoara (1998) și al municipiului București (2001).

SCRIMERUL

Scrimarul **Ion (Ionel) Alexandru Drîmbă** s-a născut la 18 martie 1942, în cartierul Elisabeta, acolo unde a copilărit împreună cu bunul său prieten **Bela Kamocsa**, regretatul basist al formațiilor „Sfinții” și „Phoenix”. Practică scrima de copil, iar la 17 ani, la campionatul național de juniori din 1959, câștigă titlul la sabie și floretă. În 1964 devine dublu campion la floretă și sabie, la seniori, iar în 1968 și 1969 este campion la floretă.

Este campion mondial, atât la individual, cât și la echipe (Montreal, 1967), campion european la Paris în 1968 și 1969, câștigă Cupele Mondiale „Coppa Giovannini” din Bologna (1967), „Souvenir Rommel” din Paris (1968),

„Coppa Martini” din Torino (1970). Cel mai mare succes al timișoreanului va fi însă cel de la Jocurile Olimpice din Mexico din 1968, atunci când câștigă medalia de aur la floretă individual. Rămâne în anul 1970 în Germania, unde va activa timp de doi ani ca antrenor, la Ulm. Se stabilește în California, apoi în Brazilia, unde va sta 20 de ani ca antrenor, trecând și prin Venezuela, la solicitarea unui timișorean stabilit la Caracas, **Mihai Zisu**. Drîmbă s-a repatriat temporar în 1996, la insistențele lui **Alexandru Mironov**, dar nu rămâne prea mult în România, deziluzionat de felul în care a fost tratat de autoritățile olimpice române de atunci. Trece la cele veșnice în anul 2006, în Brazilia.

TIMIȘOARA

PALATUL ADMINISTRATIV

Avram Imbroane (născut în 9 decembrie 1880, la Coștei, în Banatul sârbesc (d.23 septembrie 1938 la București), teolog, om politic bănățean, deputat, a intenționat să construiască la Timișoara o școală de fete care urma să poarte numele de „**Sofia Imbroane**” după cel al soției sale, Sofia (foto). Clădirea a fost proiectată

inițial în anul 1933 de arhitectul **Matthias Hubert** și colaboratorii săi, **Cornel Liuba și Edmund Stanzel**. Construcția nu poate fi finalizată din cauza crizei economice din anii 1929-1933, familia Imbroane reușind, totuși, să ridice câteva etaje.

La anul 1938, construcția va suferi modificări importante. Statul român decide că județul Timiș-Torontal are nevoie de un Palat Administrativ nou, cel vechi, Palatul Baroc din Piața Unirii, nemaicorespunzând nevoilor administrației. Ca atare, planurile inițiale ale școlii de fete sunt transformate de arhitectul **Victor Vlad**, iar antreprenorul lugojan C. Purcariu face modificări interioare și exterioare pentru a da școlii funcționalitatea necesară unei clădiri

administrative. În anul 1940, administrația județului Timiș-Torontal se mută în noul sediu, dar lucrările continuă până la anul 1943. Palatul Administrativ este impunător din orice unghi este privit, cu fațada decorată de coloane clasice cu capitel corintic, agrementate cu elemente plastice românești. În anul 1971 holurile și scările interioare au fost placate cu marmură de Simeria. După 1989, Palatul Administrativ a devenit sediu pentru Prefectura și Consiliul Județean Timiș. În anul 2007, scările Palatului au fost decorate cu o lucrare monumentală a regre-

tatului sculptor Ștefan Călărășanu (Clopot de lemn), iar în anul 2008 a început construirea unui nou corp de clădire al Palatului Administrativ, finalizat în 2011, ca sediu pentru anumite servicii și direcții ale Consiliului Județean Timiș, dotat și cu o elegantă sală de conferințe (și concerte) de 300 de locuri.

PRIMĂRIA (ȘCOALA SUPERIOARĂ DE COMERȚ)

Impresionanta clădire în care-și desfășoară în prezent activitatea Primăria Municipiului Timișoara a găzduit Școala Comercială Superioară din anul 1929 și până în anul 1946. Construcția școlii a început la anul 1914, dar pe perioada războiului (1914-1918) lucrările au fost sistate. După unirea Banatului cu România, se alocă fondurile necesare terminării construcției. Planurile școlii au fost realizate de același arhitect cunoscut al Timișoarei, **Székely László**, iar construcția a fost realizată de inginerii **Pautz Stefan și Alexandru Ioțcu**. Clădirea este ridicată între anii 1920-1925, dar abia în anul 1929 se termină tencuiala exterioară. Școala Comercială Superioară (cu statut de liceu în perioada interbelică) a avut două secții de învățământ permanente, în limba română și limba germană și, pentru puțin timp, și una în limba maghiară. Clădirea are un volum impresionant, este prevăzută cu un foisor elegant, ferestrele sunt lucrate în arc, iar fațada are stucatura brodată cu motive românești. Este una dintre clădirile reprezentative ale Timișoarei.